Пралетары ўсіх краёў, злучайцеся!

Савецкая Беларусь

Орган Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту Саветаў БССР.

9 ГОД ВЫДАНЬНЯ.

АДРЭС РЭДАКЦЫІ: МЕНСК, рог вуліц Ленінскай і Карла Маркса (2-гі Дом Саветаў).

ТЭЛЕФОНЫ: Рэдакцыі—№ 478. Рэдактара—№ 769.

Матар'ял прымаецца—з 9-й да 3½ гадз.

Нявыкарыстаныя рукапісы назад аўтарам не варочаюцца.

КОШТ НУМАРУ 5 кап.

КАНТОРА: Менск, рог вуліц Ленінскай і Карла Маркса. Тэлефон № 244. (2-гі Дом Саветаў).

ПАДПІСНАЯ ПЛАТА:

На 1 месяц	— 90 к.
„ 3 „	2 р. 70 к.
„ 6 „	4 р. — к.
„ 1 год	8 р. — к.
Зьмена адрасу: іншагароднія	— 20 к.
мясцовыя	— 10 к.

ПЛАТА ЗА АБВЕСТКІ:

За радок пацпарэлі пасьля тэксту	— р. 50 к.
За радок паппарэлі пасярод тэксту	1 р. — к.
За радок паппарэлі перад тэкстам	1 р. 50 к.

Сьпешныя на 50 проц. даражэй.

Звыш тарыфу бярэцца 10 проц. налогу.

ПЛАТА ЗА ПУБЛІКАЦЫІ:

За 1 дакумант	35 кап.
За кожны дадатковы	15 „
Беспрацоўн. і чырвонаармейцы за дакумант	15 „
За кожны дадатковы	5 „

Публікацыі ЗАГС'у—3 руб.

ПАДПІСКА ПРЫМАЕЦЦА ў канторы газэты, ва ўсіх аддзяленьнях Беларускага Дзяржаўнага Выдавецтва і ва ўсіх пашт.-тэл. канторах. АБВЕСТКІ ПРЫМАЮЦЦА канторай газэты: Менск, рог Ленінскай і Карла Маркса (2-гі дом Саветаў).

ШТОДЗЁННАЯ ГАЗЭТА. № 118 (2306) Чацьвер, 24-га мая 1928 г.

РАБОЧЫЯ І СЯЛЯНЕ САВЕЦКАЙ БЕЛАРУСІ ПРАТЭСТУЮЦЬ СУПРОЦЬ ПРЫСУДУ НАД ГРАМАДОЙ.

Суд гісторыі прыдзе.

Працэс віленскай групы „Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады“ скончан. Пасьля трох месяцаў мазольнай працы паны судзьдзі вынесьлі ўрэшце свой прысуд, прысуд надзвычайна суровы, якога ня можна было чакаць.

Мы не спадзяваліся на апраўданьне абвінавачаных. Мы былі пераканаin, што клясавы панскі суд, за плячыма якога стаіць такі-ж клясавы панскі ўрад Пілсудзкага, зробіць усё, каб цяжка пакараць беларускі народ у асобе яго барацьбітоў за імкненьні да волі і справядлівасьці. Мы ведалі, што ўрад, які пайшоў на такія надзвычайныя рэпрэсіі, як арышты тысяч «грамадаўцаў» і ў тым ліку нават паслоў сойму, ня мае нават магчымасьці апраўдаць абвінавачаных. Апраўдаць абвінавачаных—для ўраду Пілсудзкага значыла-б падпісаць самому сабе прыгавор за сваю праступную дзейнасьць у адносінах да беларускага народу і ў прыватнасьці да „Грамады“.

Увесь ход гэтага цяжкага працэсу выявіў з поўнай відавочнасьцю, што толькі адны панскія шпікі і адміністрацыя паўтараюць на судзе завучаныя паказаньні проці „Грамады“, што ніхто з сумленных грамадзян Польшчы і Заходняй Беларусі ня бачыць нічога злачыннага ў дзейнасьці «Грамады», калі ня лічыць злачынствам імкненьне да зьдзейсьненьня «загарантаваных» канстытуцыяй правоў. Усе гэтыя гутаркі аб змове з суседняй дзяржавай дзеля адарваньня Зах. Беларусі ад Польшчы—гэта падставы, знарок выдуманыя, падтасаваныя і абапёртыя на паказаньнях шпікоў і рэнегатаў а-ля Гурын, Бабіч і Вышынскі. Абарона дасканала на судзе ўсё гэта выкрыла і давяла, што ніякай змовы ня было, ніякага паўстаньня не магло быць, ніякіх складаў зброі ня выкрыта, што ўся «праступнасьць» дзейнасьці «Грамады» ў тым, што яна захапіла масы, арганізавала іх і цьвёрда павяла да масавых пратэстаў і выступленьняў проці дзікага прыгнечаньня з боку польскіх паноў і польскага ўраду, якія і ня думалі аб ніякіх правох беларускага народу, загарантаваных у польскай канстытуцыі.

Ня гледзячы на такія вынікі судовай працэдуры, польскі панскі суд, які ня можа лічыць сябе незалежным ад адміністрацыі, бо ён складаецца выключна з судовых чыноўнікаў і ня мае прысяжных засядацеляў, вынес свой—падрыхтаваны яшчэ да працэсу—прыгавор, суровасьць якога выходзіць далёка за межы спадзяванага.

Даць па дванаццаць гадоў катаргі тым, каго народ выбраў для абароны сваіх правоў, за якімі народ ішоў як за сваімі адважнымі правадырамі, гэта значыць сказаць усяму беларускаму народу, што ён у межах Польскае дзяржавы ня мае права на жыцьцё, што за імкненьне да волі і лепшага жыцьця панская Польшча прысудзіла яго амаль што на дажыцьцёвую катаргу і сьмерць. Гэта ня прысуд, а дзікая панская расправа над сваім клясавым прыгнечаным ворагам. Гэта—помста пануючай абшарніцкай клясы бясправным беларускім нявольнікам за іх вызваленчыя імкненьні.

Іншым прысуджаным назначана таксама суровая кара: па 8, па 6, па 5, па 4 і па 3 гады. Агулам пакараныя адсядзяць 209 гадоў. Звыш двух сотняў гадоў чалавечага жыцьця вырвана ў беларускага народу панскімі катамі, жыцьця культурных беларускіх сіл, вельмі патрэбных нашаму народу, асабліва ў Заходняй Беларусі, дзе гэтых сіл зусім мала, бо яны сыстэматычна нішчацца панскай Польшчай.

Панская Польшча, які-б урад на чале яе ні стаяў—ці то быў урад Грабскага, Скульскага, ці то ўрад Пілсудзкага, — усё-роўна сыстэматычна праводзіць адну і тую-ж палітыку фізычнага і культурнага зьнішчэньня беларускага народу. Пры ўрадзе Пілсудзкага гэта палітыка ідзе нават больш шпарка і сурова, ня гледзячы на фальшывыя абяцаньні задаволіць некаторыя беларускія вымаганьні. Рэчавістасьць паказвае, што польскія паны розных палітычных марак ня могуць быць інакшымі, як яны ёсьць. Такі дух і сэнс польскай панскай палітыкі ў адносінах да беларусаў і іншых нацменшасьцяў найлепш выявіў гадоў яшчэ 6-7 таму назад былы прэм'ер польскага ўраду пан Скульскі. Ён сказаў адной з беларускіх дэлегацый, якая прад'явіла яму свае вымаганьні, што ніякай беларускай справы ў Польшчы няма і што праз гадоў 50 ніводнага беларуса ў Польшчы ня будзе.

«Куды ідзеш, Польшча?»

Гэтыя словы сказаў Тарашкевіч у сваёй апошняй прамове на судзе.

Польскі панскі суд адказаў на гэтае запытаньне дзікім драконаўскім прысудам, які зьдзівіць і абурыць увесь культурны сьвет.

Заходняя Беларусь, на якую бязупынна валяцца панскія ўдары, ня схіліць сваёй пакорнай галавы перад панскім кулаком, не пацалуе панскі бот. Яна адплоціць панам поўнай жменяй за зьдзекі—на гэта прыдзе час. Суровымі прысудамі над беларускімі сялянамі, рабочымі і інтэлігенцыяй польскія паны толькі набліжаюць развязку, якая прыдзе на іх «з дымам пажараў» і тады беларускі народ дасьць ім выпіць поўную чару тых-жа «прыемных» перажываньняў, якімі польскія паны частуюць цяпер заходніх беларусаў.

Пасьля такіх дзікіх распраў з беларускім адраджэнчым рухам ні панскі польскі ўрад з яго адміністрацыяй, паліцыяй і шпікамі, ні тая частка польскай інтэлігенцыі, якая нязздольна спыніць палітыкі драконаўскіх распраў над заходнімі беларусамі, ня могуць больш чакаць ад беларусаў кампрамісаў і згоды. Дзікі прысуд над „Грамадой“ кладзе гэтаму канец і стварае між панскай Польшчай і Заходняй Беларусьсю глыбокае бяздоньне, якое можа быць засыпана хіба толькі панскімі касьцямі.

Суд гісторыі прыдзе!

ПРАТЭСТ ЛІТОЎСКАЙ СЭКЦЫІ КАМІНТЭРНУ.

Барацьбітам за справядлівую справу, прыгавораным да шматгадовай катаргі грамадаўцам, лепшым прадстаўнікам заходня-беларускіх рабочых і сялян, стойкім абаронцам іх інтарэсаў—шчырае прывітаньне!

Мы глыбока пераконаны ў тым, што ніякія прыгаворы польскіх судоў ня зломяць рэвалюцыйны рух працоўных мас Заходняй Беларусі.

Рэвалюцыйны пралетарыят і беднейшае сялянства фашысцкай Літвы заклікаюць рабочых і сялян Заходняй Беларусі стварыць адзіны моцны фронт супроць фашысцкай Польшчы і фашысцкай Літвы.

КАПСУКАС. АНГАРЭЦІС.

Пратэст працоўнага Менску.

Шматтысячны мітынг на Пляцу Волі адчыняе тав. **Славінскі**.

— Мы сёньня сабраліся, каб выказаць свой пратэст супроць тэй камэдыі, якая адбылася ў Вільні на тэрыторыі Заходняй Беларусі над лепшымі прадстаўнікамі буйнай арганізацыі—Рабоча-Сялянскай Грамады.

Мы ўсе добра ведаем, што лепшыя прадстаўнікі Рабоча-Сялянскай Грамады засуджаны і пасаджаны ў турмы толькі за тое, што яны вялі барацьбу за лепшую будучыню таго народу, прадстаўнікамі якога яны зьяўляюцца. Мы павінны памятаць, што польская буржуазея прысудам над Грамадой энэргічна ачышчае свой тыл для падрыхтоўкі вайны супроць Савецкага Саюзу.

Мы катэгарычна патрабуем вызваленьня ўсіх палітычных зьняволеных. Мы патрабуем вызваленьня ўсіх засуджаных па працэсу Грамады.

Стары прадстаўнік беларускага рэвалюцыйнага руху Прэзыдэнт Інбелкульту тав. **Ігнатоўскі** з уздымам кідае словы ў тысячны натоўп працоўных.

— Таварышы! У дэмакратычнай Польшчы па царскіх законах засудзілі лепшых прадстаўнікоў працоўных Заходняй Беларусі. Вось вам дэмакратыя, якая судзіць па царскіх законах. Мы, старыя людзі, досыць добра ведаем гэтыя царскія законы. Мы ведаем, якая „дэмакратыя“ магла судзіць па гэтых законах.

Пан пракурор атрымаў перамогу, але польская дэмакратыя і буржуазея атрымалі паражэньне ня толькі на гэтым фронце.

Гэта яшчэ не перамога пасадзіць у турму па царскіх законах абаронцаў лепшай долі рабочых і сялян Заходняй Беларусі.

Расейскае самаўладзтва шмат гадоў па царскіх законах кідала ў турмы, высылала на катаргу і растрэльвала, а перамогу атрымала не самаўладзтва, а працоўныя—ня судзьдзі, а судзімыя. Польскі пралетарыят пяе песьню «Чырвоны штандар». У гэтай песьні ёсьць яскравыя словы, якія гавораць, што «судзіць мы будзем вас»...

Гэты час набліжаецца; хутка судзьдзёю над польскім фашыстам будзе польскі пралетарыят, а ў тым ліку рабочыя і сяляне Заходняй Беларусі. Гэты суд успомніць усе працэсы, а іх занадта для цярплівасьці працоўных мас.

Пад воплескі на трыбуну ўваходзіць прадстаўнік Камітэту абароны Грамады народны паэта **Якуб Колас**.

Словы абурэньня з надзвычайным уздымам ліюцца з вуснаў паэты.

— Таварышы! Нячуванае злачынства зрабілі польскія паны над сялянамі і рабочымі Заходняй Беларусі. На 12 гадоў катаргі засудзілі лепшых яе сыноў.

За што засудзілі?

За тое, што змучаны і прыдушаны панскім ботам беларускі народ асьмеліўся сказаць: «Я не магу і не хачу так больш жыць, на мяне ўзлажылі ярмо паншчыны, мяне пазбавілі звычайнага чалавечага права жыць на сьвеце».

Толькі тады беларускі народ здабудзе сваю волю, калі павесіць паноў!

Браты з Заходняй Беларусі! Будзьце да канца цьвёрдымі, і вас не забудзе гісторыя разьвіцьця беларускага народу. Не забудзем і мы вас, дарагія браты!

Вас засудзілі на 12 гадоў, але столькі ня прыдзецца сядзець, бо фашысцкая ўлада дажывае апошнія дні.

Таварышы! Пратэстуйце гарачэй супроць фашысцкага катаваньня,—заканчвае сваю прамову Якуб Колас.

Рабочы Заходніх чыгунак Галаскок горача пратэстуе ад імя рабочых.

— Праўда-матка беларускіх рабочых і сялян выйшла на ўвесь сьвет. Ні турмы, ні катаргі гэтай праўды не схаваюць.

Я цешуся, што селянін Заходняй Беларусі бярэ ў рукі аглоблю і пачынае біць па цьвёрдым ілбу польскага пана.

Ад сялян Меншчыны супроць прыгавору фашыстаў над Беларускай Грамадой пратэстуе селянін Арцішэўскі.

— Сяляне Меншчыны ў кожную хвіліну гатовы дапамагчы сваім заходнім братом.

Сходам прынята рэзалюцыя наступнага зьместу:

Пралетарыят і працоўныя масы гор. Менску ў ліку 15 тысяч чалавек абураныя прысудам польскага фашысцкага суду над Беларуска-Сялянска-Работніцкай Грамадой востра, пратэстуюць супроць гэтае дзікае расправы польскага фашызму з мільёнными масамі рабочых і сялян Заходняй Беларусі.

Прысуд над «Грамадой», надыходзячы прысуд па працэсу кампартыі Заходняй Беларусі, сталы тэрор супроць рэвалюцыйнага пралетарыяту і сялянства ва ўсёй Польшчы—усё гэта лішні раз пераконвае нас у тым, што фашызм энэргічна чысьціць свой тыл для падрыхтоўкі вайны супроць нашага Савецкага Саюзу.

Рабочыя Менску заклікаюць рабочых, сялян і працоўных усяго сьвету быць на варце, даць рашучы адпор польскаму фашызму. Няхай ведае польскі фашызм, што ні турмамі, ні катаргамі не застрашаць ні рабочых, ні сялян Заходняй Беларусі, што яны пад сьцягам кампартыі будуць працягваць барацьбу за сваё вызваленьне.

Мы патрабуем поўнага вызваленьня ўсіх асуджаных грамадаўцаў.

Мы патрабуем поўнага вызваленьня падсудных па працэсу 133.

Мы патрабуем спыненьня дзікага тэрору ў Польшчы і Заходняй Беларусі.

Рабочыя і прыгнечаныя народы Польшчы! Шчыльней згрупуйцеся вакол кампартыі для барацьбы з польскім і сусьветным фашызмам.

Прэч фашысцкі тэрор!

Прэч паслугачоў польскага фашызму—ППС і беларускія згодніцкія партыі!

Няхай жыве кампартыя Заходняй Беларусі і кампартыя Польшчы—адзіны рэвалюцыйны авангард польскага пралетарыяту і сялянства.

ЧЛЕНЫ ГРАМАДЫ, ЗАСУДЖАНЫЯ НА 12 ГАДОЎ КАТАРГІ КОЖНЫ.

Панскі падарунак.

І ляціць бязьмежжам
вецер, як на крыльлях.
— Межы, толькі межы
радасьць засланілі.

*

Там забралі права
думаць, толькі думаць!
Чорная расправа—
панскі падарунак...

*

З панскага абліччу
дай сарвём завесу,—
колькі там налічым
жудасных працэсаў!

*

Чую крык нястрымны
полем і лясамі:
ЛЕПШЫ СЫН КРАІНЫ—
СЁНЬНЯ КАТАРЖАНІН!

*

Ляскаюць кайданы,—
ў катаргу магнаты
люд закатаваны
гоняць з казэматаў.

*

Знаем мы, ў палацах
крыецца яднаньне—
майстраў—правакацый,
лютасьці й выгнаньня.

*

Толькі дзеці працы
сёл, мястэчак, местаў
сілай дэманстрацый
шлюць свае пратэсты.

*

Хай гучыць нястрымна
глеба пад нагамі:
лепшы сын краіны—
сёньня катаржанін!

*

Хай разьлёгся вужам
дрот, радзіўшы стогны.
Але не! Ня здужаць
Беларусь мільёнаў!

*

Чую я заўсёды,
чую й ня дзіўлюся—
ўзойдзе й там пагода
Савецкай Беларусі!

АНДРЭЙ АЛЕКСАНДРОВІЧ.

23. V. 1928 г.

Няўміручая дата ў гісторыі Беларусі.

(*Па тэлефону ад уласнага карэспандэнта*).

«Кур'ер Віленскі» пісаў за два тыдні да прысуду, што перамога пракурора будзе паражэньнем польскае дзяржаўнае ідэі на ўсходніх землях. Але наўрад хто-небудзь, у тым ліку і рэдактары „Кур'ера Віленскага“, мог-бы тады падумаць, што перамога пракурора на працэсе Грамады будзе мець такі вынік.

Засьлеплены нянавісьцю клясавы суд ухваліў такую суровую пастанову, што ніводная польская г. зв. дэмакратычная газэта не адважылася дадаць які-небудзь камэнтарый да 209 гадоў катаржных работ, якія стварылі непраходную прорву між польскай дзяржаўнасьцю і беларускай грамадзкасьцю.

Прыгаворам польская рэакцыя гаворыць выразна беларускаму жыхарству пра яго цяперашнія пэрспэктывы і пра яго будучыню.

Калі была агалошана пастанова суду, дэпутат-беларус Валынец выгукнуў: „НЯХАЙ ЖЫВУЦЬ АХВЯРЫ З СЯМ'І БЕЛАРУСКАЕ ГРАМАДЫ“. *Яго, абранага прадстаўніка Заходняе Беларусі, паліцэйскія вывялі з залі. Пры гэтым было некалькі чалавек арыштавана.*

Засуджаныя абаранялі інтарэсы ня партыі, а ўсяе беларускае грамады; за грамаду яны пашлі на катаргу.

Пайшлі **НА 12 ГАДОЎ КАТАРГІ** *дэпутаты* **Браніслаў Тарашкевіч, Павал Валошын, Пётра Мятла і Рак-Міхайлоўскі.**

НА 8 ГАДОЎ—Максім Бурсэвіч і Фабіян Акінчыц.

НА 6 ГАДОЎ—Янка Кузьміч, Мікола Акімовіч, Вінцук Сушкевіч, Уладзімір Паддубнік, Васіль Шкодзіч, Янка Яўда, Сямён Таванец і Сьцяпан Куліна-Куліноўскі.

НА 5 ГАДОЎ—Павал Драгун, Язэп Патапчук, Мартын Козіч, Павал Якубчык, Сяргей Сіняк, Міхась Якімовіч, Ігнат Шачко, Кастусь Лабунько і Алесь Антановіч.

НА 4 ГАДЫ—Клаўдзя Хоцько, Язэп Баліцкі, Міхась Калпак, Янка Кот, Сьцяпан Шчаглінскі, Алесь Жданюк, Павал Бяланізы, Міхась Нікіфароўскі, Анатоль Данілавіч і Вінцук Тагіла.

НА 3 ГАДЫ—Уладзімір Хадкевіч, Сьцяпан Янкоўскі, Алесь Палтоцкі і Алесь Мартыч.

Так вырашыў беларускае пытаньне ў Польшчы Віленскі акруговы суд 22-га мая 1928 г.

У гісторыі Беларусі гэтая дата будзе займаць ганаровае месца.

ЯЗЭП ПАЎЛОЎСКІ.

* * *

Апраўданы—Радаслаў Астроўскі, Язэп Шпаркевіч, Алесь Коўш, Уладыслаў Навакоўскі, Антон Луцкевіч. Алесь Міцкевіч, Уладзімір Хныр, Антон Сакалоўскі, Сьцяпан Тоцік, Кастусь Лапіла, Міхась Шэвень, Янка Дваранковіч, Хведар Варанковіч, Вінцэнты Крупіца, Ігнат Марлыш, Сьцяпан Казачонак, Міхась Кавалёў, Нікандр Кавалевіч і Марка Карпіловіч. Апошнія 4 абвінавачваліся ва ўдзеле ў забойстве канфідэнта Івашкевіча, таксама як і Радаслаў Астроўскі.

УВЕСЬ СЬВЕТ ГАНЬБІЦЬ СУДЗЬДЗЯУ БЕЛАРУСКАЕ ГРАМАДЫ.

Шырокія масы Нямеччыны, Аргентыны, Францыі і Чэхаславакіі востра пратэстуюць процi гвалтаў пілсудчыны над беларускім народам.

ПРАТЭСТ ЧЭХАСЛАВАЦКІХ ІНТЭЛІГЕНТАЎ.*)

Вялікі рух усіх прыгнечаных нацый супроць уціску народаў, рух, які выяўляўся ў часе сусьветнае вайны, таксама як і дэвіз вольнага вызначэньня самымі народамі іх уласнага лёсу, абвешчаны і прызнаны ў канцы гэтае вайны ўсімі дзяржавамі, яе ўдзельнікамі, у бясконцай меры ўзмацнілі настрой усіх прыгнечаных нацыянальнасьцяў, даючы ім новыя мэты і большую самаўпэўненасьць у барацьбе за сваё нацыянальнае існаваньне. Гэтак было асабліва ў Аўстрыі, Вэнгрыі і Расеі, дзе найбольш было гэткіх зьняволеных нацый. У выніку гэтага атрымала волю большая частка гэтых народаў. На бяду палітыка вялікіх дзяржаў не дазваляла аслабаніць усе чыста нацыі ў гэтых імпэрыях. Найбольш трагічным быў і цяпер застаецца лёс беларускае нацыі. Гэты народ ня вельмі значны, але адданы сваёй ідэі і вытрыманы—прачнуўся ў нацыянальным сэнсе ўжо ў 19-м стагодзьдзі, таксама як і іншыя славянскія народы. Але доўгі час яму ня было як дасягнуць магчымасьці вольнага нацыянальнага разьвіцьця. Вось чаму ён з вялікім захапленьнем аддаўся вызваленчаму руху ў пэрыяд сусьветнае вайны. Але гэты народ быў барбарскім чынам абяскроўлены рыскім дагаворам. Пераможная Польшча прыўлашчыла сабе ўсю заходнюю палову беларускае зямлі, тады як Саюзу Сацыялістычных Савецкіх Рэспублік пакінулі ўсходнюю палову. Бясспрэчна, такім чынам зрабілі немагчымым адзінства беларускае культуры і гэтае расчлепаваньне адчувалася яшчэ больш балюча, таму што Ўсходняя Беларусь стварылася незалежнаю рэспублікаю ў складзе СССР, тым часам, як у Заходняй Беларусі Польшча пачала зьнішчаць усе ўмовы самастойнага нацыянальнага жыцьця.

Зразумела, беларусы ня зусім ахвотна падпарадкаваліся свайму сьмяротнаму прысуду і пачалі арганізоўвацца на падставе ўзаемнага падтрыманьня, акурат гэтак сама, як было калісьці і з намі. Асабліва важна было для іх стварыць вялікую цэнтральную нацыянальную арганізацыю—„Грамаду“, каб ахоўваць беларускія інтарэсы з усіх бакоў—галоўным-жа чынам—культурныя і эканамічныя. Зусім зразумела, што гэтая «Грамада» ўзмацнялася адпаведна і суразьмерна з тым, як павялічваўся ўціск з боку Польшчы. Гэтая апошняя, замест таго, каб зьмяніць сваю зусім немагчымую палітыку, пастанавіла гвалтам выкараніць беларусоў і застрашыць іх тэрорам.

«Грамада» была разагнана польскім урадам і ён распачаў жудасны працэс-страшыдла супроць некалькіх сотняў беларусаў, што працавалі дзеля нацыянальнае культуры свайго народу; прычым паміж імі знаходзяцца людзі самых рознастайных палітычных перакананьняў,—нават зусім кансэрватыўных, як, напрыклад, дырэктары школ, гімназыяў і г. д. Вось ужо два месяцы, як цягнецца гэты працэс, ужо ў бліжэйшыя дні ён скончыцца і нельга сказаць, каб на гэтым працэсе справы ішлі адпаведна жаданьням палякаў, хоць, распачаўшы гэты гвалт, яны могуць кіраваць яго ходам згодна сваіх капрызаў.

Вось чаму ўзьнімае ўвесь цывілізаваны сьвет голас пратэсту і агіды супроць гэткіх спосабаў змагацца з нацыяю і з самым яе існаваньнем, асабліва калі гэтая нацыя ня можа бараніцца.

Вось менавіта француская сэкцыя «Лігі абароны правоў чалавека» ўзьняла супроць гэтага працэсу свой паважны і ўзварушаючы голас пратэсту, пратэстуючы адначасна і супроць спосабаў дзеяньня польскага ўраду ў адносінах да беларускае нацыі. Як-жа маглі-б маўчаць у гэты момант мы, якія добра ведаем, што значыць гэткі нацыянальны ўціск і гэткія спосабы разгону нацыянальных зграмаджэньняў. Ды пры гэтым мы яшчэ любім хваліцца тым, што мы вельмі чулыя ў адносінах да пакут славянскіх нацыяў.

Дык вось мы зварочваемся ад імя перадавога чэскага грамадзянства да Польшчы і яе ўраду, каб парыўча іх заклікаць:

— «Кіньце гэтую справу—скончце з гэтым працэсам, які зьяўляецца вялікім грахом ня толькі супроць вольнага вызначэньня лёсу народаў, але таксама і супроць самых элемэнтарных правоў нацый на існаваньне і разьвіцьцё ўласнае культуры.

Праф. др. Зд. Нееддлы, Праф. др. Ф. Кс. Шалда, Д-р. Т. Бартошак. Пр. др. Крэйчы, др. Ян. Гальяс, М. І. др. Гуго Гэхт, Др. Вінцэнт Харват, Кароль Новы, рэдактар, Уласта-Борак, рэдактар, З. Ландава-Штыховая дэпутатка.

ПІСЬМЕНЬНІКІ: Антон Сташак, Язэп Гора, І. С. Махар, К. Конрад, К. Бібль, В. Ванчура, Ул. Маліржавая, Марыля Маяровая, Бэн. Клічка, Бож. Бэнэшовая, А. М. Тыльшовая, І. Зэйфэрт, Інж. К. Тэйге, Іван Ольбрахт.

*) Пераклад з францускае мовы.

PROCES 490

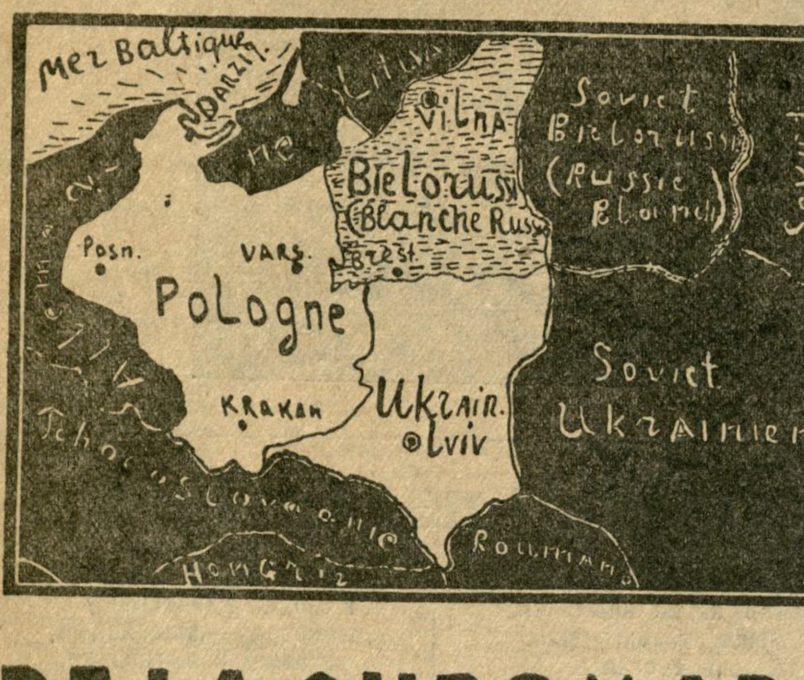

DE LA GHROMADE BIELORUSSE À VILNA

Matières authentiques des motifs de l'origine du procès. Avec préface du Dr. Z. Neyedly, professeur de l'Université Charles de Prague.

PRAGUE 1928

У Празе выпушчана кніга на францускай мове, прысьвечаная працэсу Грамады. Падаем здымак вокладкі гэтае кніжкі, на якой вызначаны межы Заходняй Беларусі і Заходняй Украіны.

СЬПЕШНА ВЫСТУПІЦЬ У АБАРОНУ ГРАМАДЫ.

Заклік нямецкае інтэлігенцыі.

БЭРЛІН, 22-5. (Ад уласн. карэсп.) Штотыднёвік нямецкай інтэлігенцыі „Weltbuehne“ друкуе сёньня артыкул, у якім зьніштажаюча крытыкуе палітыку палёнізацыі.

БУРСЭВІЧ.
Сэкратар Грамады. Засуджан на 8 год катаргі.

Часопісь лічыць працэс Грамады справай эўрапэйскага значэньня і заклікае Эўропу сьпешна выступіць у абарону.

ПРАТЭСТ ПАЎДНЁВА-АМЭРЫКАНСКАЕ ГРАМАДЗКАСЬЦІ.

БУЭНОС-АЙРЭС, 22-5. (Ад уласн. карэспанд.). Камітэт абароны Грамады, які арганізаваўся ў Буэнос-Айрэсе, зьвярнуўся ад імя ўсяе паўднёва-амэрыканскае грамадзкасьці да польскага ўраду з вострым пратэстам супроць суда над Грамадою.

КАБ ЖЫЛА КРАІНА.

ЗНОЎ ПА НАШЫМ ПОЛІ МУРАВЕЙ ГУЛЯЕ,
ЗНОЎ КРАІНУ ХОЧА ЗАПАЛОНІЦЬ.

НАТАЎ ЧОРНЫХ ЗГРАЯ
БЕЛАРУСЬ НЯ ЗЛОМІЦЬ;
ЗАГАРТУЕМ ВОЛЮ, ЗАГАРТУЕМ СЭРЦА.
СКАЖА МАЦІ СЫНУ:
—СЫНОК, ІДЗІ ПАД КУЛІ,
—ХОЦЬ БЫ ГАТОЎ ПАМЕРЦІ,
КАБ ЖЫЛА КРАІНА!
І КАБ БОЛЬШ НАШАГА НЯ ПІЎ ЗЛЫДНІ
І КРАІНЫ ГЭТКАЙ ІМ НЯ ЗЬНІШЧЫЦЬ!
БУДЗЕ ЖЫЦЬ КРАІНА СЭРЦА НЕ АСТЫГНЕ
СЭРЦЫ БЕЛАРУСІ Ў ХОЛАДЗЕ ЛУШЧАК.

АНАТОЛЬ ВОЛЬНЫ.

„Паўстань, праклятцем катаваны“!

(Абразок).

Іх было 56.

— Кроў і [illegible] працоўнае адарванай часткі Заходняй Беларусі.

Шмат [illegible] вялікіх дзён у гісторыі рэвалюцыі; адным з іх зьявіўся дзень—22 мая, дзень прысуду па справе Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады.

37 іх прысуджаных...

209 гадоў катаргі...

* * *

Вось чаму вуліцы Менску запружаны людзьмі. Гэта 12-мільённы беларускі працоўны народ пратэстуе супроць зьдзеку фашысцкай і панскай Польшчы над роднымі братамі...

Пляц Волі гудзіць абуранымі галасамі...

На трыбуне, выступаючы прадстаўнікі народу—прадстаўнікі кампартыі, рабочых і сялянства, выказваюць сваё абурэньне.

І не дарма на кожным сьцягу напісаны гэткія словы:

— Мы вымагаем вызваленьня засуджаных грамадаўцаў!

— Мы супроць зьдзеку фашысцкай панскай Польшчы над працоўнымі!

І гэты бурны [illegible], хто не адчувае няпраўды і глумленьня, якія творыцца над братамі-беларусамі!

Беларускі люд, вякамі крыўджаны, [illegible] цяпер, калі частка яго [illegible]!

* * *

Іх—засуджаных за справу вызваленьня Заходняй Беларусі—56 чал.

209 гадоў катаргі!..

Агнявыя словы магутнай песьні

— «паўстань, праклятцем катаваны»—

абудзяць і загрымяць вялікай навальніцай, якая будзе непераможнай...

В. Каваль.

У нас ня згасьне ненавісьці жар.

Навала чорная зьвінулася і ляглa
і грудзі сьціснула нібы ліхая немач..
і будзе заўтра зьніць на катарзе Мятла,
і будзе паміраць у няволі Тарашкевіч.

Усе чулі, бачылі усе. І пройдуць годы,
а ў нас ня згасьне ненавісьці жар
і будзем памятаць, што з гора нашага народу
зрабілі подлы і нікчэмны жарт.

Перад гісторыяй і панскі суд бясьсільны,
за краты крэпкія яе не пасадзіць.
Паўстане-ж новы дзень і ў Горадні і ў Вільні—
ды будзем знаць тады каго і як судзіць.

Тады, драпежнікі, тады прад цэлым сьветам
мы будзем вас судзіць і бязьлітасным судом,
сторкаць праўдзівей і бязьлітасьней за гэты,
бо ўжо ня будзе меж, ня стане вашых пут.

То будзе страшны суд. І навет над калыскай
дзіцці панскага ня спыніцца рука.
Мы чуем гэты час. Ён блізкі, ён блізкі—
і панскім наймітам нядоўга ўжо чакаць.

А вы, нязломныя, што рушылі ў нягоду
братоў сваіх будзіць, распаліваць іх гарт—
вітаньне вам!.. І знайце, пройдуць годы—
а ў нас ня згасьне ненавісьці жар.

АЛ. ДУДАР.

Кайданы разаб'юцца...

Ад Буга да Негарэлага разьлілася нядоля... Варшаўскі кат цяжкай пятой прыдавіў Беларусь Заходнюю, наступіў на самыя грудзі, прыцісвуў да сырой зямлі... Душыць... Напоўніў турмы і казематы лепшымі сынамі працоўнага народу. Катуе.. Расстрэльвае... Вынішчае...

Плач удоў і сірот галодных, абяздоленых ня сьціхае ў краіне сьлёз. Хто паможа? Хто паспачувае ў цяжкім горы? Хто падтрымае дух у роспачы бяскрайнай?

* * *

У гэту чорную, бясконцую ноч **вы вышлі па шлях цярністы, вы сыны Працы.**

— Мы—народ, а ня «быдла». Мы маем права, як і ўсе людзі, дыхаць вольным паветрам, бачыць сьвет, вучыцца... І наша бяздольная краіна мае права на месца пад сонцам... Годзе зьдзекаў! Годзе прыгону! Прэч гвалт!..

Гэта вы сьмела кінулі ў „зборышчы паноў“. Аб гэтым вы, баяны, прапялі сваім братам працоўным, пагарджаным, падняволеным, пакрыўджаным...

Пра гэта вы галасна заявілі на ўвесь сьвет.

* * *

Ня любіць адвечны вораг Беларусі працоўнай—польскі пан—волі і права для другіх. Ня хоча выпусьціць з акрываўленых кіпцюраў ахвяру—беларускі народ... Як можа быць роўны са ўсімі «хлоп»? Нашто яму асьвета? Расплюшчыць вочы, зразумее праўду і крыўду—прапалі дармовыя слугі!

Не дапусьціць, стрымаць!

У ход—правакацыю, лгарства, даносы...

* * *

І вы, гэроі-змагальнікі за лепшую долю працоўнае грамады,—у казематах. Вас закавалі ў кайданы. Кінулі на лаву падсудных, вас, абаронцаў свайго народу! Звар'яцелы варшаўскі акупант ставіць «ва-банк», адцягваючы на некаторы час сваю пагібель...

* * *

209 гадоў катаргі... Белая Польшча рызыкоўна паглядае на гэтую страшную лічбу. Ёй нібы ня страшна...

„Справядлівыя“ судзьдзі адбалююць сваю «перамогу», зап'юць шампанскім, а агулам польскія паны далей будуць смактаць кроў Беларусі Заходняй...

* * *

Так, белая фашысцкая Польшча сьвяткуе сваю перамогу над Грамадой—усім беларускім працоўным людам, закаваным у кайданы...

Але няхай не забываюць сучасныя заправілы Польшчы, што няма такіх кайданаў, якіх нельга было-б разьбіць.

І мы глыбока ўпэўнены, што гэтыя кайданы разаб'юцца!

Р. Казачы.

АКІНЧЫЦ.
Юрысконсульт Грамады. Засуджан на 8 год катаргі.

Менск разам з Заходняй Беларусьсю.

Тысячныя дэманстрацыі прыйшлі з розных канцоў гораду пад гукі аркестраў.

На тысячах, на дзесятках тысячаў твараў напісана рашучасьць і жаданьне помсты, а разам з тым і сум з прычыны яшчэ аднаго панскага зьдзеку, яшчэ аднэй суровай расправы над радыкальным беларускім рухам у Польшчы.

Глядзіш на мора народу, на паасобныя твары і дзіву даесься і ня верыш, што Менск з яго рознанацыянальным складам насяленьня зьліўся ў адзін магутны арганізм і гарыць аднэю думкаю помсты панскім катам і спачуваньня засуджаным.

Рабочыя ад станка і чыгуначнікі, працоўная інтэлігенцыя ўсіх нацыянальнасьцяў,—адным словам увесь Менск жыў аднэю думкаю аб цяжкай долі Заходняй Беларусі пад панаваньнем польскай буржуазіі і фашызму.

Імёны Рак-Міхайлоўскага, Мятлы, Валошына і асабліва Тарашкевіча паўтараліся міліёны разоў.

Гэта гэроі дня, гэта барацьбіты за вызваленьне беларускага—і ня толькі беларускага народу з-пад панскай няволі. Іх чакае цяжкі лёс доўгага пакутваньня ў вастрогах панскай Польшчы.

Аднак, нікому ня хочацца верыць, што дзень вызваленьня Зах. Беларусі з-пад панскага прыгону, а разам і вызваленьня прысуджаных з вастрогаў прыдзе ня хутка.

«На тварах ва ўсіх бадзёры і рашучы настрой і жаданьне помсты.

Менск, увесь Менск разам з прысуджанымі, разам з усёю падняволенай Заходняй Беларусьсю, дзе ідуць бязупынныя арышты і суровыя судовыя расправы.

Мітынг, прысьвечаны прысуду над «Грамадою», скончыўся.

Калёны працоўных пад гукі аркестраў ідуць па Ленінскай, перасякаюць Савецкую і ідуць далей, разыходзячыся ў розныя бакі па Падгорнай. Савецкую загароджваюць пешая і конная міліцыя.

Але ў нас ня панская Польшча. Дысцыплінаваныя рабочыя масы ня імкнуцца прарваць кардону міліцыі каб прадэманстраваць сваё абурэньне перад эмблемай польскага фашызму ў Менску. Міліцыя не кідаецца на абураны панскаю расправаю над „Грамадою» народ.

Уздымаюцца ў паветра кулакі, раздаюцца сьвісткі і розныя варожыя выкрыкі.

Няхай-жа ведае аб гэтым гнілая панская дзяржаўнасьць, якая жыве ад выпадку да выпадку і ад масавых арыштаў да суровых прысудаў.

Замежны.

Абураны Менск.

Учора рана газэты абвесьцілі ўсяму сьвету вынікі тэй камэдыі, якая цягнулася каля 3—4 месяцаў у Вільні. Гэтая гульня ў суд па справе Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады лішні раз паказала працоўным усяго сьвету, да якой азьвярэласьці можа дайсьці клясавы суд, як жорстка, бязьлітасна садзіць ён за краты на дзесяткі гадоў лепшых сыноў народу.

Польскія абшарнікі і капіталісты могуць атрымаць першы прыз у гульні ў імпэрыялізм. У сучаснай „дэмакратычнай“ Польшчы існуе такі нячуваны ўціск працоўных іншых нацыянальнасьцяў, такі зьвярыны шавінізм, што шаноўныя польскія паны закасуюць у гэтых адносінах паноў усіх іншых краёў.

Ня так даўно Польшча ў працягу 150 гадоў стагнала пад акупацыяй чужынцаў. Але за час сваёй пакуты польскія паны нічаму не навучыліся. Тыя-ж сярэднявяковыя прасьледваньні іншых рэлігій, тая-ж зьвярыная ненавісьць да непалякаў.

Як пасьмела гэта адвечнае быдла польскага пана—беларускі народ—падняць свой голас аб чалавечых правох? Як беларускі мужык, былы прыгонны Радзівілаў, Патоцкіх і інш. кветак сучаснае Польшчы пасьмеў ня зьняць шапкі пры спатканьні з жандарам? Мала таго, ён нават пасьмеў вымагаць нейкага права на сваю школу на роднай мове, нават прад'явіў правы на «панскую» зямлю, на тую зямлю, якую абшарнікі, іх бацькі і дзяды палівалі потам (не сваім), а гэтых-жа мужыкоў.

Гвалт, ратуйце! Вяльможныя паны не дапусьцяць гэткай здрады! Яны не дазволяць беларускаму мужыку гаварыць «па тутэйшаму» (навошта яму наогул школа?)! Яны не аддадуць яму «сваёй» зямлі!

А каб усьмірыць бунтаўшчыкоў, ладзяць гульню ў суд, мардуюць людзей па 3 месяцы, а пасьля (нібы та суд даказаў «здраду» грамадаўцаў) засуджваюць на 12 гадоў катаргі кожнага..:

Так расправілася панскае правасудзьдзе з грамадаўцамі, з тымі людзьмі, якія не пабаяліся бізуноў, катаваньня, астрожных кратаў, не пабаяліся сказаць паном праўду голасна, што і беларускі мужык — чалавек, што і ён мае права на жыцьцё, што годзе цярпець жабрацтва і схіляць галовы перад панамі.

* * *

Шырокай лавінай хлынулі на вуліцы Менску працоўныя. Са ўсіх заводаў, прадпрыёмстваў вышлі яны, каб выказаць сваю пралетарскую салідарнасьць засуджаным грамадаўцам і закляйміць плямаю ганьбы фашысцкі польскі суд.

У вялізарнае хвалюючае мора ператварыўся Пляц Волі. Кожную хвіліну сям'я працоўных папаўнялася новымі калёнамі. Тут можна было ўбачыць прадстаўнікоў усіх прафэсій і нацыянальнасьцяў: рабочыя сяляне, служачыя, настаўнікі; беларусы, яўрэі, палякі, расейцы,—усе прышлі сюды з аднэй мэтай: закляйміць плямай ганьбы нячуваную гульню ў суд, нячуванае ігнараваньне чалавечае гордасьці.

Пралетарыяту г. Менску зразумелы, блізкі ўсе кпіны, усё катаваньне, якое перанесьлі Тарашкевіч, Валошын, Рак-Міхайлаўскі, Мятла і інш. за справу абароны прыгнечанага, бяспраўнага насельніцтва Заходняй Беларусі. Сур'ёзныя твары, сьцятыя вусны, цьвёрды зрок, моцна сьціснутыя мазалістыя кулакі—красамоўна сьведчаць аб тым, што менскі пралетарыят вельмі блізка ўспрыняў гэтую крыўду.

— Мы патрабуем вызваленьня грамадаўцаў, прэч клясавы, фашысцкі суд!—вось асноўныя лёзунгі, пад якімі адбыўся ўчора грандыёзны мітынг-пратэст.

Гэта быў грамавы кліч шматтысячнага арганізаванага пралетарыяту г. Менску, і да гэтага голасу павінны прыслухоўвацца ня толькі прыяцелі.

Мы ўпэўнены, што хутка надыдзе час, калі пралетарыят Польшчы і Заходняй Беларусі павырывае кіпцюры беламу арлу, які зараз рве жыўцом цела беларускага народу.

Прысуд і мы.

Ітак—суд скончыўся.

Суд панскае Польшчы—над мужычай Грамадой.

Як і трэба было чакаць, ні літасьці, ні зразуменьня, ні простай чалавечай справядлівасьці панскі суд ня выказаў, і нашым братом на Захадзе выпаў найцяжэйшы катаржны прысуд.

209 год катаргі!

Вось тое, што застаецца сёньня ад усіх ранейшых лятуценьняў пышных слоў і мар, урачыстых абяцаньняў, гістарычных васхваленьняў. Вось тое—рэальнае, чым падаравала нас усіх, беларускіх работнікаў, так зв. польская дэмакратыя на восьмым годзе свайго незалежнага існаваньня.

209 год катаргі беларусам, якія ўсе свае думкі, усю душу, усё жыцьцё палажылі на служэньне вялікай ідэі вызваленьня народа,—таго народа, які праз векі цярпеў нячуванае ліха сацыяльнай, нацыянальнай, культурнай няволі.

209 год.

Калі-б кожнаму з нас, хто працуе на ніве беларускага адраджэньня, прыпала прасядзець па аднаму году ў польскай катаржнай турме, — мы-б скончылі сваю пакуту толькі ў 2137 годзе. Калі-б нашым бацькам, дзядам і прадзедам прыпала пакутваць за сваю ідэю гэткім-жа чынам у мінулым, яны пачалі-б яе ў 1719 годзе, за 50 год да падзелаў Польшы.

Гэткая нескладаная арыфмэтыка, што атрымліваецца у выніку суду над Грамадой. Але ці-ж гэта дзіва? Ці не сядзеў ужо беларускі народ,—мужычы народ,—у кайданах польскага панства сотні гадоў? Сядзеў,—і нават значна раней за 1719 г. Калі-б суму цярпеньняў сялянскіх і работніцкіх масаў Беларусі, якія яны перанесьлі ў мінулым і пераносяць сёньна, зьліць у адную хвалю, — яна-б перахлясьнула праз усю сучасную польскую дзяржаву і ў момант затапіла ўсё панства. Пакуль гэтага яшчэ ня было,—але гэта будзе.

* * *

Пане Пілсудзкі, паны судзьдзі, пракуроры і ўсе, хто сёньня, пасьля цяжкае працы, пачуваючы сябе ў добрым здароўі, лічыць за права адпачыць пасьля споўненага доўгу,—да вас слова.

Што вы хацелі сказаць працэсам Грамады,—і што вы хочаце сказаць тэй катаргай, у якую яе кінулі?

Задушыць, зьнішчыць, расшарпаць Зах. Беларусь?

Так здушыць, каб брызнула кроў,—каб ськасьцянеў мозг прад жахам расправы?

Ня пройдзе,—сіла вызваленай ідэі ня ведае гвалту расправы.

Вы хочаце быць тым жазлом караючым, прад якім нібыта ў імя вышэйшай справядлівасьці пакорліва гнулі свае шыі рабы прарока Майсея?

Ня пройдзе,—ня тыя часы і ня той народ.

Бо што вы хочаце даць нам, як узор вышэйшае ісьціны?—Сваю хваленую Рэч Паспалітую?

— Мы ненавідзім яе кожным нэрвам свайго цела. Гістарычны інтарэс незалежнай польскай дзяржавы, гуманныя і высокія прынцыпы сваёй культуры?

— Агідныя буржуа,—вы лжэце самі прад сабой. Змыйце раней тую кроў, якой вы запэцкалі «сваю» Польшчу, спрабуйце зьняць пятлю, якой вы душыце трапіўшыя пад ваше панаваньне працоўныя масы,—і толькі пасьля гэтага спрабуйце гаварыць аб культуры і гуманізьме.

Свой катаржны прысуд вы бросілі, паны судзьдзі, ня толькі Грамадзе, — але ўсім нам. Вы бросілі яго Беларусі ў цэлым; больш таго—усім тым мільёнам работнікаў і сялян, якія ўзьнялі сёньня сьцяг барацьбы за сваё вызваленьне ва ўсім сьвеце.

Грамада—гэта мы. Грамады—гэта ўсе тыя з нас, хто зразумеў няпраўду ўчарайшага дню і стаў па гэты бок барыкад. Грамада,—гэта ўсё тое ў «вашай» Польшчы, што пакутуе ў вашых турмах, што б'ецца з вашай чорнай навалай.

Паны судзьдзі,—мы прыймаем ваш прысуд. Прыймаем—і папераджаем: вы не зламаеце нас, але мы вас зламаем. Сваім катаржным прысудам вы абуджаеце ў нас новую энэргію, вы яднаеце нашыя шэрагі, наліваеце нашыя жылы новай сілай.

Ад Нёмана і да Дняпра, ад Прыпяці і да Дзьвіны—мы будзем, як адзін, думаць цяпер аб тэй гадзіне, калі прыдзецца валіць вашае панаваньне—панаваньне катаў нашага народу,—і вызваляць з турмаў нашых братоў. Мы аб кружым вашую амарантова-белую Польшчу патройным кальцом ненавісьці—тае спрадвеку справядлівае ненавісьці, якая родзіць свабоду нявольнікам і нясе гібель катам. Кожная горстка беларусаў, сыноў нашае рабоча-сялянскае зямлі,—будзе цяпер для вас тэй «высокай палатай», у постаці якой вы выносілі свой прысуд Грамадзе.

І мы пэўны,—разам з намі, шырачэйшым рэхам адгукнецца сёньня нашая ненавісьць да вас ва ўсіх мільёнах працоўных, ва ўсіх краінах, ва ўсіх старонах. Плен гэтае ненавісьці вы пажнееце хутчэй, чым вам здаецца.

Пане Пілсудзкі і пане судзьдзі! Вы хацелі сваім прысудам над Грамадой стварыць паніку, выклікаць сярод беларусаў сум і сьлёзы.

Гляньце вакол сябе,—і вы ўбачыце, якое ўражаньне ён стварыў. Ніколі яшчэ Беларусь ня ўздымалася так высока, як у гадзіну вашага прысуду. Ніколі яшчэ не гарэлі агнём рашучасьці вочы яе работніка і сялян, як цяпер, калі вашая паліцыя павяла грамадаўцаў у катаржныя падвалы. Толькі ў 1920 годзе—год вызваленьня нашае працоўнае краіны ад кіпцюроў вашага арла, яна была агорнута падобным-жа энтузыязмам. Ваш прысуд выклікаў сёньня падобны-ж парыў.

Ведайце,—з сёньнешняга дню вашыя Лукішкі будуць нашай Бастыліяй. Тое, што вы схаваеце ў іх, як найбольш небясьпечнае, як найбольш варожае на доўгія гады—будзе для нас самым блізкім і дарагім. Ня пройдзе таго дню, таго сходу, тае бяседы,—на якіх мы ня ўспомнілі-б аб іх. Думаць, марыць і сьніць мы будзем аб тэй хвіліне, калі дзевяты вал рэвалюцыі ўдарыць па сьценах нашае Бастыліі і калі мы—вольныя—пацісьнем руку нашых братоў на волі.

* * *

Браты грамадаўцы! Лёс дзяліў нас з вамі вось ужо сем год. Цяпер ён хоча разьдзяліць нас на новых дванаццаць год. Але дарма. Ня прыжджэ вораг таго, каб дачакацца апошніх тэрмінаў. Вецер рэвалюцыі зламае краты вашае турмы да часу. Мы ў гэтым пэўны,—мы будзем на гэта працаваць.

За што вы змагаецеся, за што вы церпіце? За тое, што кожнаму чалавеку павінна быць дадзена па праву прыроды: за родную мову, за асьвету народа, за права яго мець свой кавалак хлеба, не цярпець зьдзеку ад дужэйшага.

Сучасная польская дзяржава адмовіла ў гэтым заходня-беларускім масам, а вас,—абаронцу правоў народу,—кідае ў турму.

Няхай! Вы не зламаліся ў барацьбе,—ня зломіць вас і турма. Гонар ваш, ваша адвага—гэта той напой, напіўшыся якога Заходняя Беларусь здолее перанесьці найцяжэйшы прыгон. Мы былі пэўны ў вас—і вы ня схілілі галоў прад ненавісным панскім судзілішчам.

Прыміце-ж ад нас выраз найглыбейшага брацкага прызнаньня.

Будзьце пэўны, што той сьцяг, які вы гэтак моцна трымалі на волі, мы зьберажэм,—і зноў перадамо ў вашы рукі, калі абернуцца ў руіны муры вашай турмы.

Кветкі, што невядомая любячая рука кінула вам на лаву засуджаных,—гэта кветкі ўсёй сялянскай Беларусі, якія яна сабрала са сваіх бедных, гэтак каханых вамі палетак.

Прымеце іх, як знак брацкай любві і пашаны да вас, ад усіх нас, хто з вамі быў і будзе.

АЛЯКСАНДР ЦЬВІКЕВІЧ

Працэс шахцінскіх контр-рэвалюцыянэраў.

4-ты дзень суда.

Далейшы допыт абвінавачанага Беразоўскага.

МАСКВА, 22-V. На ранішнім пасяджэньні шахцінскага працэсу 22-га мая ня спыняецца допыт абвінавачанага Беразоўскага.

На запытаньні шэрагу абаронцаў Беразоўскі заяўляе, што ён ведаў аб харкаўскай арганізацыі, але непасрэднага дачыненьня да яе ня меў. Ня ведаў ні складу гэтага цэнтру, ні яго мэтадаў. З складу маскоўскага цэнтру Беразоўскі, водлуг яго слоў, ведае толькі Імянітава. Ён мяркуе, водлуг некаторых даных, што членам маскоўскага цэнтру зьяўляецца таксама і інжынэр Скарута.

Далейшыя запытаньні абароны пастаўлены з мэтаю выявіць узаемадачыненьні абвінавачанага з іншымі падсуднымі як службовыя, так і ў межах шкодніцкага супольніцтва. Закранаюць яны і яго шкодніцкую працу. Адзін з абаронцаў варочаецца, між іншым, да пытаньня аб капальні Скачынскага, спрабуючы выявіць, у чым канкрэтна выявілася шкодніцкая праца абвінавачанага ў гэтай капальні.

Праца арганізацыі на капальні Скачынскага,—гаворыць Беразоўскі,—ня была ў шчыльным сэнсе гэтага слова шкодніцкаю працаю. Арганізацыя затрымлівала толькі праходку капальні і на месцы і ў цэнтры. Але гэта таксама ўчыняла вялікую шкоду савецкай каменнавугольнай прамысловасьці.

Ці адпавядаў перапынак у праходцы капальні Скачынскага дырэктывам з-за межаў? Беразоўскі лічыць, што адпавядаў.

Голас сьведак аб асобе Беразоўскага.

Першым апытваецца рабочы капальні Кастрычнікавае Рэвалюцыі (ранейшая Петраўлаўская) Дароўскі.

Дароўскі ведае Беразоўскага з 1913 г. Я працаваў,—гаворыць Дароўскі,—разам з Беразоўскім. Я магу сказаць, што Беразоўскі зьдзекваўся над ваеннапалоннымі аўстрыйцамі, прымушаючы іх працаваць голымі, босымі, а таксама біў іх. Мне гэта прыходзілася бачыць штодзень, калі я хадзіў на працу. Гэта было ў 1917 г. У тымжа годзе, водлуг слоў Дароўскага, Беразоўскі, апавядаючы рабочым аб лютаўскай рэвалюцыі, стаў дакараць рабочых за іх рэвалюцыйныя настроі. Пасьля гэтага рабочыя раззлаваліся і выгналі Беразоўскага з капальні.

Сьведка Сапрунаў пацьвярджае правільнасьць паказаньняў папярэдняга сьведкі аб суровых адносінах Беразоўскага да палонных аўстрыйцаў. У 1921 г. Беразоўскі на зьезьдзе ў Новачаркаску адкрыта выступіў проці рабочых. Беразоўскі вымагаў, каб на капальню была прыслана сотня казакаў для аховы. Рабочыя вельмі абурыліся і парашылі выгнаць Беразоўскага з капальні. Гэтая пастанова была ўхвалена на агульным сходзе ўсіх рабочых капальні.

Наступны сьведка—Залатароў—мэханік на капальні «Мировая Коммуна» характарызуе Беразоўскага, Калганава і Эліядзэ, як злосных контр-рэвалюцыянэраў. Такую-ж характарыстыку сьведка дае абвінавачанаму Гаўрушэнку, які да рэвалюцыі не саромеўся нават біць рабочых.

Сьведка Чабатаў ведае Беразоўскага з 1919 г. Беразоўскі адкрыта выступаў проці агадаў савецкае ўлады аб неабходнасьці бараніць край. Беразоўскі прызнаецца, што ён назваў атрад добраахвотнікаў, жадаючы накіравацца на польскі фронт, «марадзёрамі». Далей выяўляецца, што па звароце з фронту чырвонаармейцы доўга не маглі знайсьці службы, бо іх сьвядома ня прымалі на працу.

Гэта пацьвярджаецца паказаньнямі шэрагу сьведак, якія былі агалошаны старшынёю на папярэднім сьледзтве.

Абвяшчаецца перапынак да 6 гадзін увечары.

Паказаньні падсуднага Калганава.

На вячэрнім пасяджэньні шахцінскага працэсу 22-га мая судовая прысутнасьць пераходзіць да допыту абвінавачанага Калганава—горнага тэхніка, праз якога Беразоўскі стварыў арганізацыю шкоднікаў у Данецкім і Грушаўскім кіраўніцтвах капальняў.

Калганаў вельмі падрабязна апавядае аб тым, як наладжвалася праца на капальнях у першыя дні пасьля звароту чырвоных—цяжкі пэрыяд тыфусу, голаду і разрухі. Ён у той час быў вызначан тэхнічным кіраўніком Данецка-Грушаўскага раёну.

Усе тагочасныя абставіны,—кажа ён,—стварылі перакананьне, што наўрад ці савецкая ўлада эканамічна зможа ўсе капальні ўтрымаць у сваіх руках і што, мабыць, прыдзецца распрацоўваць толькі больш выгодныя капальні, а рэшта магчыма будзе здадзена ў арэнду або канцэсію. Усе капальні ў гэты час заявілі заметкі аб мяркуемым заснаваньні канцэсыйнага камітэту; гэта яшчэ больш умацавала спэцыялістаў у іх настроі. Апроч таго, кажа Калганаў, і Беразоўскі даваў нам часамі зразумець, што старыя акцыянэры цікавяцца тым, што робіцца на іх ранейшых капальнях. Словам, на капальнях чакалі канцэсіянэраў-арандатараў. Ня была выключана магчымасьць, што ў якасьці апошніх зьявяцца і ранейшыя ўласьнікі.

І гэты настрой амаль стварыў перакананьне, калі ўжо (у канцы 1922 г.) інжынэр Беразоўскі перадаў Калганаву і іншым тэхнікам «некаторую грашовую дапамогу» ад «зацікаўленых старых гаспадароў». Гэтая ўпэўненасьць у інжэнэраў існавала ў працягу некалькіх гадоў з 22 да 25 году. Але паступова з году ў год яна паслаблялася.

Згодна слоў Калганава кожны з тэхнікаў атрымліваў за шкодніцтва ад 50 да 70 пр. сваіх месячных савецкіх акладаў, а вышэйшыя шкоднікі атрымалі і да 100 проц. У апошні раз ён атрымаў ад Беразоўскага грошы ў верасьні 1926 г.

Калганаў далей паказвае, што ўсяго на шкодніцкую працу ён атрымаў 100 тыс. р. з якіх Самойлаву, Бабенка і Гаўрушчанка ён выдаў па 20 тысяч р., Башкіну 10 т. р., Чорнакніжнікаву і Каладубу—па 5 тыс. р., а сабе 20 тыс. рублёў. Гэтыя грошы былі атрыманы ад Беразоўскага.

Падзяка ДПУ Украіны ад данбаскіх капальнікаў.

ЗА ВЫКРЫЦЬЦЁ ШАХЦІНСКАЕ ЗМОВЫ.

ХАРКАЎ, 21-5. Дэлегацыя рабочых бранскага кіраўніцтва капальняў перадала ДПУ Украіны адрас і сьцяг ад капальнікаў за пасьпяхоўнае выкрыцьцё шахцінскае контр-рэвалюцыйнае змовы. Выступіўшы з прывітаньнем ад імя 9 з пал. тысяч рабочых бранскага кіраўніцтва капальняў дэлегат-гарняк т. Глазкоў адзначыў заслугі ДПУ ў справе выкрыцьця змовы.

Агульны сход супрацоўнікаў ДПУ ў адказ на перадачу ганаровае пралетарскае ўзнагароды—чырвонага сьцягу паслаў гарняком Данбасу шчырае прывітаньне і гарачы дзякуй.

ВОДГУКІ У НЯМЕЧЧЫНЕ НА ШАХЦІНСКІ ПРАЦЭС.

«РОТЭ ФАНЭ» ГАНЬБІЦЬ САЛІДАРНАСЬЦЬ РЭФАРМІСЦКІХ ЛІДЭРАЎ СА ЗМОЎШЧЫКАМІ.

БЭРЛІН, 21-5. Нямецкі друк, як і раней, агалашае падрабязныя справаздачы аб ходзе шахцінскага працэсу.

Газэты крытыкуюць пастанову спэцыяльнае прысутнасьці Вярхоўнага суду аб адмове дазволіць адвакату Мундэ быць у якасьці абаронцы. Блізкая да нямецкага міністэрства замежных спраў газэта «Тэгліхэ Рундшау» заяўляе наконт гэтага наступнае: «З пункту гледжаньня фармальнага права проці пастановы суду наўрад ці можна пярэчыць, бо Мундэ сапраўды не дапушчан у савецкія суды ў якасьці адваката. Аднак з тае прычыны, што савецкая юстыцыя, не задумоўваючыся, абмінае фармальна-прававыя прынцыпы, калі гутарка ідзе аб бальшавіцкіх інтарэсах, дык гэтае недапушчэньне Мундэ ў якасьці абаронцы належыць ацаніць, як адхіленьне хадайніцтва аб выкліку сьведкі, які апраўдвае абвінавачанага, г. зн. як жаданьне стварыць тэндэнцыйны „працэс“.

Камуністычная «Ротэ Фанэ» востра выступае проці паводзін рэфармісцкага кіраўніцтва нямецкага прафсаюзу мэталёўцаў і заяўляе: «Нямецкая рабочая кляса, бязумоўна, запытае, якім чынам можа прафэсыянальная арганізацыя ўмешвацца ў працэс і падтрымліваць абаронцу, высунутага прадпрыёмцамі для абароны ўдзельнікаў шахцінскае змовы. Гэты крок выразна пацьвярджае салідарнасьць кіраўніцтва нямецкага прафсаюзу мэталёўцаў з буйна-капіталістычнымі эканамічнымі контр-рэвалюцыянэрамі».

Савецкія закупкі абсталяваньня ў Англіі.

НА ЎМОВАХ ДОЎГАТЭРМІНОВАГА КРЭДЫТУ.

ЛЕНДАН, 22-5. Водлуг паведамленьня газэты «Дэйлі Экспрэс», АРКОС, а таксама іншыя савецкія камэрцыйныя арганізацыі ў Англіі падпісалі з ангельскімі фірмамі ўгавор на доставу тэкстыльных машын, матэрыялаў для электрычных станцый і іншага машыннага абсталяваньня на суму каля 40 мілёнаў руб.

Угаворы падпісаны на вельмі выгодных для савецкіх гандлёвых арганізацый умовах доўгатэрміновага крэдыту.

Належыць адзначыць, што ўмовы крэдыту па зьдзелках нават больш спрыяючыя з умоў усіх зьдзелак, падпісаных савецкімі гаспадарчымі органамі ў Англіі за доўгі пэрыяд часу.

УВОЗ САВЕЦКАЕ БЭНЗЫНЫ РАСЬЦЕ.

ЛЕНДАН, 22-5. Агенцтва Рэйтэра паведамляе: «Адказваючы на запытаньне ў палаце вобшчын, прадстаўнік міністэрства гандлю заявіў, што ўвоз бэнзыны расейскага паходжаньня ў Англію і Паўночную Ірляндыю (Ольстэр) складаў за першыя 3 месяцы 1926, 1927 і 1928 г. адпаведна—7 міл. 927 тыс., 7 міл. 514 тыс. і 8 міл. 113 тыс. балёнаў.

6-цігадзінны рабочы дзень капальнікам.

СТАЛІН, 22-5. 1-га чэрвеня ўсе падземныя рабочыя капальні № 6 пераходзяць на 6-цігадзінны рабочы дзень.

МЕНШАВІКІ ДЭМАНСТРУЮЦЬ АНТЫСАВЕЦКУЮ АРЫЕНТАЦЫЮ.

ПРАВАКАЦЫЙНАЯ МАНА «ФОРВЭРТСА» У ЗЬВЯЗКУ З ГАМБУРСКІМ ВЫБУХАМ.

БЭРЛІН, 22-У. Агенцтва Вольфа паведамляе: у Гамбурскія шпіталі да вечара 21-га мая было дастаўлена 98 хворых, атручаных фосгенам (масавае атручаньне фосгенам было выклікана выбухам рэзэрвуара з фосгенам на хэмічнай фабрыцы фірмы Штольцэнбэрг). У больніцу прыгараду Гамбургу дастаўлена 30 атручаных, а ў больніцу прыгараду Вільгенбург дастаўлена каля 100.

„Форвэртс“ выкарыстоўвае выбух балёнаў з фосгенам у Гамбурзе, каб разгарнуць анты-савецкую кампанію. Тэмаю „выкрываньняў“ газэты зьяўляецца заяўрэньне, нібы нямецкая фірма Штольцэнбэрг пабудавала завод атрутных газаў для СССР.

„ШЧАСЬЛІВЫЯ НУМАРЫ“.

На тыражу пазыкі ўзмацненьня сялянскай гаспадаркі.

(Ад нашага ўласнага карэспандэнта).

Яшчэ за дзень да тыражу сталі прыбываць у Бабруйск сялянскія дэлегацыі для прыняцьця ўдзелу ў тыражу пазыкі. Кожны сельсавет, кожны цёмны куточак Бабруйшчыны выправіў свайго прадстаўніка прасачыць і паглядзець на тое, як будзе праводзіцца тыраж сялянскае пазыкі.

Весела гутараць паміж сабою ўдзельнікі „дэлегацый“ у адведзеным для іх памяшканьні. Тэма гутаркі—заўтрашні тыраж. Тыраж—навіна для Бабруйску, і вось пагэтаму тут ён пападае пад актыўны абстрэл дэлегатаў.

ЧЛЕНЫ ТЫРАЖНАЙ КАМІСІІ.

* * *

У дзень тыражу горад разьвешанамі па ўсім вуліцам чырвонамі плякатамі заклікаў працоўных на тыраж. І к пачатку тыражу заля летняга тэатру поўна народам. Усе чакаюць з нецярпеньнем пачатку тыражу.

Але ня так хутка робіцца гэтая справа, правядзеньне тыражу патрабуе выпаўненьня бязьлікавых фармальнасьцяў. Пачынаюцца тыражныя фармальнасьці. Прадстаўнік Наркамфіну падрабязна растлумачвае прысутным парадак правядзеньня тыражу, гаворачы аб тым, што ў праводзімым у Бабруйску тыражу будзе разыграна 1386 выйгрышаў на суму 87.500 руб.

У залі—цішыня. Кожны з прысутных ловіць словы, каб потым, прыехаўшы ў вёску, расказаць аб тым, што бачыў і што чуў на тыражы сваім суседам-аднасельцам.

Распачынаецца доўгая-прадоўгая праверка:

— Прашу праверыць білеты.

— Прашу праверыць калёсы тыражнай машыны.

— Прашу праверыць нумары білетаў.

І ў адказ, па выкананьні справы коратка і ясна:

— Прадстаўніком РСІ сумесна з сябром тыражнай камісіі білеты правераны.

— Нумары правераны.

— Калёсы тыражнай машыны праверaны.

Пакуль ідзе праверка, прадстаўнік Наркамфіну за кулісамі тэатру «ганяе» загадчыка Акрфінаддзелу «шукаць дзяцей». Справа ў тым, што цягнуць білеты трэба дзецям да 8-гадовага ўзросту, а іх то пакуль-што яшчэ не знайшлі.

Але, урэшце, фармальнасьці скончаны, дзіцячы дом «камандыраваў» дзесятак дзяцей для выцягваньня шчасьлівых нумароў, і тыраж пачынаецца.

— Прашу зьняць караул—заяўляе старшыня камісіі і часавы адходзіць ад машыны.

— Прашу адамкуць калёсы—чуецца чарговая просьба і прадстаўнік РСІ зьнімае замкі з калёс.

Цяпер ужо хутка-хутка закруціцца кола машыны і пойдуць «шчасьлівыя нумары».

— Прыступаем к розыгрышу 50-рублёвых выйгрышаў. Прашу круціць кола...

Застукалі гарохам патроны білетаў аб жалезныя сьценкі тыражнай машыны. Кола перавярнулася раз, другі і застыла.

Нясьмела падходзяць дзеці вымаюць нумары...

... 78826...

— ... 60209...

236312... і г. д.

А публіка сочыць за нумарамі. Кожны дэлегат запісвае іх. Нават стары дзед, пасьлюньваючы штохвілінна агрызак алоўка, старэнна выводзіць па шматку паперы нумары. Яны яму патрэбны. Ён, прыехаўшы дамоў, будзе першым справачнікам селяніна па выйгрышу. Яго табліца будзе на вёсцы, «уласнай афіцыяльнай табліцай».

Калёсы круцяцца, зьвіняць патроны, выкрыкваюцца выйгрышныя нумары. І так 90 нумароў у першае пасяджэньне выйграла.

Абвешчан перарыў і машына з шчасьлівымі нумарамі зноў замкнута і зноў узята «пад варту».

... Да вечара...

А. Дамброўскі.

Бабруйск, 22 мая.

Пазыка ўзмацненьня сялянскае гаспадаркі.

Першы тыраж выйгрышаў 48 сэрыі, які адбыўся ў г. Бабруйску.

22 мая 1928 г. на ранішнім пасяджэньні Тыражнай Камісіі разыграна 90 выйгрышаў па 50 руб. кожны, якія выпалі на наступныя нумары аблігацый вышэйпамянёнай сэрыі:

002.978	045.208	078.826	111.920	158.721	209.820
006.034	047.980	081.447	119.625	170.121	210.424
009.700	048.619	082.940	122.982	171.213	216.900
011.792	049.038	083.984	127.017	172.858	219.591
011.969	049.465	085.654	128.538	173.458	223.134
014.479	050.399	088.352	130.388	175.720	226 843
015.949	055.491	088.639	132.887	180.366	228.621
023.675	055.647	092 062	138.013	181.731	231.389
025.700	060.209	092.465	139.322	182.124	233.865
028.167	060.563	093.421	142.372	190.295	234.463
028.409	061.251	093.572	146.555	192.477	236 312
030.216	066 321	098.945	146.869	204.305	243.993
031.587	067.335	102.195	149.570	204.745	244.420
041.368	067.490	104.980	153.165	208.436	244.845
041.509	068.228	109.550	156.437	209.385	249.515

РАСПРАВА ПІЛСУДЧЫНЫ З ПРАДСТАЎНІКАМІ РАБОЧАЕ КЛЯСЫ.

СОЙМ ВЫДАЎ СУДУ ДЭПУТАТА-КАМУНІСТА БАЧЫНСКАГА.

ВАРШАВА, 22-5. На сёньнешнім плянарным пасяджэньні сойму была ўхвалена пастанова аб выдачы камуністычнага дэпутата Бачынскага суду. За выдачу Бачынскага галасаваў 161 дэпутат, проці 145.

Суд вымагаў выдачы Бачынскага на падставе прыналежнасьці яго да партыі, якая «імкнецца скасаваць існуючы лад», г.зн. да кампартыі. Бачынскаму інкрымінуецца тое, што ў часе 10-цігадовага юбілею СССР ён атрымаў ордэн Чырвонага Сьцягу для перадачы дэпутату Ланцуцкаму, які знаходзіцца ў астрозе, а таксама, што пасьля прыезду з СССР Бачынскі разьяжджаў па Дамброўскім раёне і выступаў з дакладамі аб сваім падарожжы ў СССР.

РЭПРЭСІІ ПРОЦІ ГУРТКОЎ Т-ВА БЕЛ. ШКОЛЫ.

Стараста Вілейскага павету зачыніў гурткі Т-ва Беларускай Школы ў в. в. Порках, Калёвічах, Асіповічах і Жолках Вілейскага пав. Гурткі зачынены быццам з прычыны розных праўных недакладнасьцяў у дзейнасьці гурткоў.

АРЫШТЫ Ў КЕЛЬЦАХ, САСНАЎЦУ І БЭНДЗІНЕ.

Паліцыя ўчыніла гэтымі днямі цэлы шэраг рэвізій на абшары Келецкага ваяводзтва ў асоб, западазроных у камуністычнай агітацыі; у выніку гэтых рэвізій арыштавана шэраг асоб у Кельцах, Ендржэёве, Слаўкаве, Бэндзіне і Саснаўцу.

Усяго арыштавана 23 асобы.

БУНТ ВЯЗЬНЯЎ У РОЎНЫМ.

17 мая г. г, у ровенскім астрозе выбух бунт вязьняў у колькасьці каля 130. Вязьні, як-бы па згавору, выбілі дзьверы ў камэрах і выбеглі на калідор, зьнішчаючы на дарозе ўсё. Бунт закончыўся толькі тады, калі прыбыло войска. Інспэктар турмы паранен. Шкоды ў зьнішчаных камэрах вельмі значныя.

АПРАЎДАНЬНЕ БІСПІНГА.

Апэляцыйны суд у Горадні апраўдаў абшарніка Біспінга, абвінавачанага ў забойстве беларускіх сялян і падпале вёскі. Матывам для апраўданьня паслужыла тое, што „ў крытычным часе ўтрымаць сялянскія масы ў паслушэнстве ня было мажлівым.

НОВАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЧАСОПІСЬ.

«Дзеньнік Віл.» (№ 114) паведамляе, што радыкальная група віленскіх беларусаў распачала выданьне часопісі пад назваю: „Водгукі“.

ВЫЗВАЛЕНЬНЕ З АСТРОГУ.

Гэтымі днямі быў вызвален пад заклад з Лукіскага астрогу гр. Аўрыцэвіч, кіраўнік беларускай друкарні імя Ф. Скарыны.

ЗАБАСТОЎКА Ў БЕЛАВЕСКАЙ ПУШЧЫ...

Гэтымі днямі ў Белавескай Пушчы выбухла вялікая забастоўка. Забаставалі ўсе працаўнікі Белавескіх лесапільняў і лясных распрацовак, якія вядуць тут ангельскія прамыслоўцы. Забаставаўшыя выставілі жаданьне падвышкі заработкаў на 50 процантаў.

КАНФІСКАЦЫЯ «ГОЛАСУ ПРАЦЫ».

Водлуг загаду віленскага старосты, канфіскавана беларуская радыкальная газэта ад 19 мая г. г. «Голас Працы» за артыкулы: „Голас радыкальнага чэснага грамадзянства“ і „Як маладыя праводзяць час“.

«ГАСПАДАРСКІ (?) ЗЬВЯЗ».

«Кур'ер Віленскі» (№ 109) паведамляе, што віленскае ваяводзтва зацьвердзіла статут „Гаспадарскага зьвязу“, заклоадзенага Янкай Станкевічам у суполцы з А. Астроўскай, Я. Мурашкам, Е. Паўкштай і К. Кісялем.

ГАНДЛЁВЫ БАЛЯНС ПОЛЬШЧЫ У МАІ Г. Г.

Паводле вылікаў, гандлёвы балянс Польшчы за май г. г. зьяўляецца наступным: прывезена 410.830 тонаў на суму 265.626.000 зл., вывезена 1.430.213 тонаў на суму 184.521.000 зл. Дэфіцыт раўняецца 81.105.000 злотых.

ПАВОДЗІНЫ ПОЛЬСКАГА ПЭДАГОГА Ў ЗАХ. БЕЛАРУСІ.

Гэтымі днямі быў арыштаваны ў в. Бадгарэчкішкі Лідзкага пав. польскі настаўнік, нейкі Мэнліх, які паходзіць з Галіцыі. Гэты «здольны» настаўнік згвалціў 6 дзяўчынак сваёй школы, якім было 12-14 гадоў. Справа выкрылася дзякуючы таму, што адзін вучань гэтай школы застаўся чакаць сваю сястру, якую настаўнік пакінуў у школе да вечара. Настаўнік ня ведаў аб гэтым. Вучань падглядзеў праз вакно, як настаўнік зьдзекаваўся над сваёй вучаніцай і пабег сказаць аб гэтым сваім бацькам. Бацькі і сяляне, даведаўшыся аб гвалце, былі так абураны гэтым, што, зьявіўшыся ў школу, дашчэнту зьнішчылі кватэру гэтага выдатнага панскага культуртрэгера. Мэнліх арыштаваны.

525.000 новых галасоў за кампартыю.

БЭРЛІН. 21-5. Камуністычная партыя ў параўнаньні з выбарамі ў сьнежні 1924 году набыла больш 525-ці тысяч галасоў. Крыху менш галасоў, чымся ў сьнежні 1924г., камуністычная партыя атрымала толькі у Брауншвэйзе, Паўднёвай Вэстфаліі, Баварыі, Пфальцы, Турынгене і Макленбурзе; ва ўсіх іншых частках Нямеччыны *заўважан значны рост галасоў, пададзеных за камуністаў. Асабліва шмат новых галасоў камуністы набылі ў Гамбурзе, Бэрліне, Рурскай вобласьці і Саксоніі; прырост галасоў, пададзеных за камуністаў, заўважан наогул ва ўсх больш-менш значных прамысловых раёнах.*

Антысавецкі выпад швэдзкага сэнатара.

СТОКГОЛЬМ, 19-5. Сэнатар Юнглюнд падаў у сэнат запытаньне аб асобных правох, нададзеных савецкаму гандлёваму прадстаўніцтву ў Стокгольме, між іншым, аб нададзеным яму праве экстэрытарыяльнасьці. Запытаньне Юнглюнда выклікана тым, што паўнамоцны прадстаўнік у Швэдыі Копп наглядаў першамайскую дэманстрацыю ў Стокгольме з балкону будынку гандлёвага прадстаўніцтва. Буржуазны друк не абмяркоўвае запытаньня Юнглюнда.

«Сацыял-дэмакратэн», падкрэсьліваючы далікатныя паводзіны т. Коппа, піша: «Ніводзін адказны ўрад Швэдыі ня можа згадзіцца ва патрабаваньне Юнглюнда пазбавіць савецкае гандлёвае прадстаўніцтва дыплёматычнае недатычнасьці».

Орган швэдзкае камуністычнае партыі «Фолькс Таг Блят-Палітыкен» называе запытаньне Юнглюнда «палітычнаю недарэчнасьцю», якая мае на мэце цкаваньне СССР.

Жыцьцё і праца асьветніка.

Ня вучацца, а хуліганяць.

Такімі здольнасьцямі могуць сьмела ганарыцца **жлобінскія школы**, асабліва першая **чугуначная** дзевяцігодка.

Там у старэйшых групах забастоўкі, як любімы мэтад, практыкуюцца ў тых выпадках, калі вучні ня хочуць выконваць праграмных заданьняў.

Напрыклад, вучні 9 групы **адмовіліся пісаць кантрольную працу па беларускай мове.** (Нібы таму, што выкладчык ня ўмее да іх «падыйсьці»).

Група 7б адмовілася **выконваць заданьне па грамадазнаўству.**

Група 7-б **адмовілася ад пісьмовай працы на беларускай мове.**

Апроч забастовак, вучні гэтай школы шырока практыкуюць хуліганства.

— На лекцыях грамадазнаўства частка вучняў крычала.

„Улада рабоча-сялянская, а кіруюць яўрэі»!

«Пазыка дабрахвотная, але прымусовая».

З рэлігійнага боку справа стаіць таксама дрэнна.

Аб гэтым можа сьведчыць той факт, што ў так званыя вялікодныя дні лік прысутных у клясах вучняў дайшоў да 55 проц.

Трэба зазначыць, што ненаведваньне вучнямі школ у сьвяточныя дні назіралася ня толькі ў 1 дзевяцігодцы, а ўва ўсіх астатніх жлобінскіх школах.

Атмасфэра сярод вучняў нездаровая.

У мінулым годзе ў 2 школе адбылося самагубства вучня.

У гэтым годзе дзьве вучаніцы таксама замахваліся на самагубства.

Адносіны з настаўніцтвам ненармальныя—чуваць пагрозы і інш.

З пералічаных фактаў відаць, што ў жлобінскіх школах, а ў чугуначных асабліва, маюцца: хуліганства, антысэмітызм, рэлігійнасьць.

Супроць усіх гэтых балячак трэба абвясьціць няшчадную барацьбу і вырваць іх з коранем.

Тых мерапрыемстваў, якія прыняты з боку саміх школ, мала.

Патрэбна каранная перабудова чугуначных школ.

Пры сучасным іх становішчы, калі кіраўніцтва асьветай на чыгунках цэнтралізавана, належнага інструктаваньня быць ня можа і такія недарэчнасьці будуць назірацца і далей.

Адсюль вынік—нашаму Наркамасьветы неабходна ў бліжэйшы час ажыцьцявіць праект аб'яднаньня школ чугуначных з тэрытарыяльнымі.

Вывучыць, каму сьлед, склад настаўніцтва чугуначных школ і зрабіць належныя вывады.

Жлобінскі камсамол з свайго боку павінен узмацніць выхаваўчую працу сярод вучнёўства, пры дапамове школьных камсамольскіх, піянэрскіх і іншых вучнёўскіх арганізацый.

Толькі агульнымі сіламі можна ліквідаваць тыя хворыя зьявішчы, якія яшчэ да гэтага часу назіраюцца ў значным ліку нашых школ. **В. К.**

Вось яны—шкоднікі!

(Ліст з Масквы).

«Гэтыя дробныя грызуны прыносяць вялікую шкоду нашай сельскай гаспадарцы. Яны адгрызаюць маладыя каласы каля самага кораня і выядаюць налiўныя зерні. Апроч таго, яны распаўсюджваюць страшную хваробу—чуму. Барацьба з імі вядзецца удушлівымі газамі».

Гэта вы можаце прачытаць у энцыклёпэдычным слоўніку, адкрыўшы яго на слове:

— Суслік.

Такімі-ж суслікамі,—маленькімі, шэрымі з тупымі мордамі, але вострымі зубамі,—зьяўляюцца абвінавачаныя па справе эканамічнай контр-рэвалюцыі ў Данбасе. Яны самі сябе завуць шкоднікамі. І гавораць пра гэта проста, самымі звычайнымі словамі.

„Пачатак маёй шкодніцкай дзейнасьці я лічу з канца 1920 г.“,—так піша галоўны мэханік Уласаўскага кіраўніцтва капальнямі Чорнакніжнікаў.

«Шкодніцтва выяўляў і ажыцьцяўляў я сьвядома»,—так прызнаў сваю віну загадчык капальні, ранейшы ўласьнік Самойлаў.

* * *

— Шкоднікі.

Вось яны: у Калённай залі, у кутку, адгарожаным нізенькім кратчатым бар'ерам. Тут яны на віду ўсяго краю, усяго сьвету.

Працэс пачаўся. Праз пэўную колькасьць дзён Вярхоўны суд скажа, у чым абвінавачваецца кожны з 53-х падсудных.

Але агульны прысуд шкодніцтву ўжо зроблен. Яго суровыя словы першымі сказалі шахцінскія гарнякі, тыя самыя, якіх Каладубы і Калаганавы, як яны самі прызналіся, сьвядома „пакідалі ў цяжкіх умовах працы і быту“. І словы грамадзкага прысуду, значна больш цяжкага за ўсякі судовы прысуд, сьледам за шахцінскімі гарнякамі сказалі ўжо працоўныя ўсёй нашай вялізарнай краіны.

Адзін з падсудных, інжынэр Эліядзэ, віна якога даведзена, у сваіх паказаньнях кінуў правакацыйнае абвінавачаньне ўсяму савецкаму інжынэрству:

„Увесь тэхнічны пэрсанал, выхаваны ў духу старога часу, за вельмі малым выключэньнем аднолькава ненадзейны для савецкага ладу“.

Ці можа быць лепшы адказ на гэтыя агідныя словы, як той, які далі савецкія інжынэры, паслаўшы на працэс у якасьці грамадзкіх абвінаваўцаў прафэсара Асадчага і інжынэра Шэйна! Яны адмежаваны ад шкоднікаў гістарычным бар'ерам, які падзяляе стары, прагніўшы капіталістычны лад ад новага, напісаўшага на сваім сьцягу:

— Няхай жыве навука, якая служыць пралетарскай рэвалюцыі!

І —

— Няхай жыве рэвалюцыя, вызваліўшая навуку!

* * *

Шкоднікі,—і тыя, што ўжо выкрыты, і тыя, што будуць выкрыты заўтра,—аглядзеўшыся вакол, шэпчуць у прыкрытае далоньню вуха суседа: «Шахцінскіх інжынэраў судзяць за тое, што яны... інжынэры».

Ці варта гэта абвяргаць? Вядома, не. Досыць падаць некалькі слоў з паказаньняў аднаго з абвінавачаных, тэхніка Бабенка:

„Я, па загаду Беразоўскага, затапіў капальню, якая раней належала Нова-Азоўскай кампаніі. Бярэзінскі мне казаў, што гэта трэба зрабіць у інтарэсах ранейшых уласьнікаў“.

Вось за гэта судзяць шахцінскіх шкоднікаў. За тое, што яны ў інтарэсах ранейшых сваіх гаспадароў (ім яны спадзяваліся паслужыць і ў будучым), у інтарэсах выкінутых за борт уласьнікаў капальняў, фабрык і заводаў, падрывалі нашу прамысловасьць, стараючыся пашкодзіць яе разьвіцьцю.

Савецкую краіну не задушыла ні ваенная, ні эканамічная блёкада.

Тады буржуазея спрабавала ўнутры падарваць магутнасьць Савецкага Саюзу. Шкоднікі падгрызьлі маладыя мацнеючыя каласы нашай гаспадаркі.

* * *

І вось...

— Грамадзянін Беразоўскі, ці прызнаеце вы сябе вінаватым ва ўскладзеных на вас абвінавачаньнях?

У вялізарнай залі зусім ціха.

— Прызнаю!

Гэтае слова,—такое кароткае і такое цяжкае ў гэты момант слова,—кажуць шаснаццаць чалавек.

13 чал. прызнаюць сваю віну часткова: ведалі пра тое, што побач з імі шкоднікі затапляюць капальні, псуюць машыны, пагоршваюць становішча рабочых, ведалі і маўчалі або—перадавалі за межы весткі, якія давалі магчымасьць накіроўваць удары ў самыя слабыя месцы Данбасу,—дапамаглі гэтым шкоднікам, а самі адсуваліся ў бок.

Гэтыя прызнаньні і поўпрызнаньні адсоўваюць заслону з усёй шкодніцкай арганізацыі, адкрываюць ніці, якія цягнуцца з Данбасу ў Харкаў і Маскву, а адтуль за межы.

А. Мільруд.

Школа за вясновай працай.

(С. Круглае).

Наступілі вясеньнія дні, і наша сямігодка абудзілася і прыступіла да практычнага ажыцьцяўленьня таго, над чым вучні тэарэтычна працавалі ў клюбныя дні.

На школьным вучастку ўзяты ў двух мясцох невялікія кавалкі зямлі, і вучні, як пчолы, загулі над іх апрацоўкай.—Перасадзілі сеянцы мінулага году, клубніку; з выкладчыцай прыродазнаўства наведаліся ў савхоз у вёску Цяцерына і прынесьлі адтуль кустоў 50 маліны, якую і пасадзілі ў пітомніку.

У сучасны момант вядзецца падрыхтоўчая праца па закладцы маленькага вопытнага поля, на якім мяркуецца пасадзіць частку гародніны і пасеяць living рознае насеньне.

Зьвернута была належная ўвага і на набыцьцё папулярнай літаратуры па гародніцтву, садоўніцтву. Пад наглядам загадчыка, добрага прыродазнаўцы, прарашчваецца насеньне яблынь, якія пойдуць на школьны пітомнік.

Шмат зроблена школай і ў «Дзень лёсу». На месцы старых дрэў, якія згнілі, праведзена пасадка маладых, уздоўж алей парку і па яго межах пасаджаны елкі ў значным ліку. На невялікай плошчы засадзілі выключна лісьцьвеныя пароды. Прыняты меры да арганізацыі лясного пітомніка, на градках пасеялі насеньне сасны. Вучні паправілі плот вакол парку.

У далейшым неабходна з мясцовых вучняў падрыхтаваць групы па догляду за гародам, бо ўсе патрачаныя труды прападуць, калі належна не павесьці догляду, як гэта прыходзілася назіраць у іншых мясцох.

Зрабіць належны даклад, уцягнуць у школьнае жыцьцё хаця-б лепшыя сілы мястэчка,—вось першачарговая задача школы, што яна і павінна выканаць. А для гэтага трэба пастарацца, каб закладзеныя вучасткі далі добрыя вынікі.

Настаўнік.

Падарожжа т. Галадзеда па БССР

(По тэлефону ад нашага карэспандэнта)

ЖЫТКАВІЧЫ, 23-5. 22 мая члены беларускага ўраду прыбылі параходам у Нароўлю.

Усё насельніцтва мястэчка, шмат вакалічнага сялянства спаткалі прадстаўнікоў ураду на беразе з музыкай і шматлікімі сьцягамі. Тут-жа на ганку ранейшага абшарніцкага палацу, а зараз школы і музэю, арганізаваны быў мітынг.

З прывітаньнямі выступалі старшыня СНК тав. Галадзед і камандуючы Бел. Ваен. Вокругам т. Ягораў.

З адказам выступалі прадстаўнікі цукеркавай фабрыкі і ад батракоў.

Горача віталі ўрад таксама прадстаўнікі яўрэйскіх і польскіх працоўных калёністаў. Трохтысячны мітынг выліўся ва ўрачыстую дэманстрацыю.

Члены ўраду агледзелі шакалядна-цукеркавую фабрыку (больш ста рабочых), а таксама мясцовы музэй, нардом і інш.

Шмат сялян і батракоў падавала старшыні СНК хадайніцтвы. Амаль усе хадайніцтвы былі задаволены на месцы т. Галадзедам.

З Нароўлі выехалі ў Барбароўскі сельсавет, дзе т. Галадзед меў гутарку з сялянствам.

ЗАКОНЫ І ЗАГАДЫ УРАДУ БССР.

ПАСТАНОВА

Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту і Савету Народных Камісараў БССР

пра месцавасьці БССР, дзе забараняецца жыць асобам, выселеным у судовым альбо ў адміністрацыйным парадку, і пра рэгістрацыю такіх асоб у органах міліцыі.

Цэнтральны Выканаўчы Камітэт і Савет Народных Камісараў БССР пастанаўляюць:

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

6. [illegible]

7. [illegible]

Старшыня Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту БССР А. Чарвякоў.

Старшыня Савету Народных Камісараў БССР М. Галадзед.

Сакратар Цэнтральнага Выканаўчага Камітэту БССР А. Хацкевіч.

10 мая 1928 году. г. Менск.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

Центрального Исполнительного Комитета и Совета Народных Комиссаров БССР

о местностях БССР, где запрещается жить лицам, выселенным в судебном или в административном порядке, и о регистрации таких лиц в органах милиции.

Центральный Исполнительный Комитет и Совет Народных Комиссаров БССР постановляют:

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. [illegible]

5. [illegible]

6. [illegible]

7. [illegible]

Председатель Центрального Исполнительного Комитета БССР А. Червяков.

Председатель Совета Народных Комиссаров БССР Н. Голодед.

Секретарь Центрального Исполнительного Комитета БССР А. Хацкевич.

10 мая 1928 г. г. Минск.

АБАРОНА КРАІНЫ.

Першыя дні вучобы.

[illegible]

Лягер імя т. Чарвякова. Б. С.

Калі ласка, у лягеры.

[illegible]

Вайскор Ч.

Нова-Барысаў, лягеры імя тав. Чарвякова.

Байцы рыхтуюцца да абароны.

Вясковая вучоба скончылася.

[illegible]

С. Н.

№ полк, лягеры.

Лягеры ажываюць.

[illegible]

Вайскор. Лягеры «Чырвонае Урочышча».

Галоўлітбел 302.

3-ці Ўсебеларускі зьезд інжынэрна-тэхнічных працаўнікоў.

На ранішнім пасяджэньні 21-га мая былі заслуханы заключныя словы т. т. Каплана і Гэндлера, пасьля чаго зьезд з напружанай увагай заслухаў даклад Старшыні Дзяржпляну тав. Карліна аб пэрспэктывах разьвіцьця народнай гаспадаркі БССР.

Гэта даклад, як і належала чакаць, выклікаў надзвычайную актыўнасьць удзельнікаў зьезду: спрэчкі па дакладу тав. Карліна занялі ўсё вячэрняе пасяджэньне 21-га мая.

— Бюджэт у БССР, галоўным чынам, грунтуецца на прыбытках ад лясной гаспадаркі,—кажа адзін з дэлегатаў,—а ў нас дагэтуль яшчэ няма плянавасьці ў высечцы лясоў, з прычыны чаго паўстае небясьпека памяншэньня лясного фонду.

Адзначалі таксама выступаўшыя таварышы, што ў нас вельмі мала звярачваецца ўвагі на аднаўленьне і ахову лясоў.

— Нам трэба павялічыць зернавую гаспадарку, але ў нас ня ўсё добра з штучным угнаеньнем, — фасфарытная фабрыка яшчэ не дабудавана і, зразумела, гэтага ўгнаеньня не хапае,—гаворыць прадстаўнік Воршы.

— Будуем вялікую тэкстыльную фабрыку і трэба падумаць аб наладжваньні добрай пераапрацоўкі сыравіны лёну, бо пры нашай сучаснай апрацоўцы ён ня можа ісьці на фабрыку. Будуем бэконную фабрыку, якая павінна будзе прапускаць да 75.000 галоў сьвіней, і ўжо зараз трэба паставіць пытаньне аб разьвіцьці сьвінаводзтва ў Аршанскім, Магілеўскім і Віцебскім раёнах,—дадае Аршанец. Прадстаўнік Полаччыны тав. Кудраўцаў адзначае, што часам праэкты будаўніцтва буйных заводаў і фабрык пабудаваны бяз пэўнай практычн. базы.

Будаўніцтва фабрык і заводаў не павінна расьцягвацца на вялікі тэрмін, бо, з прычыны гэтага, утвараецца лішняя затрата сродкаў. Трэба будаваць фабрыкі ў працягу 2 гадоў, бо буйныя ўлажэньні сродкаў нельга трымаць доўга мёртвым капіталам.

Адзначалася ў спрэчках і тое, што якасьць матар'ялаў, асабліва лясных, прымушае жадаць шмат лепшага. Ёсьць у нас на мясцох і шмат кур'ёзаў у будаўніцтве. Так, у Полацку павінен будавацца 3-хпавярховы дом, увесь матар'ял ужо загатоўлен, а яшчэ не дасьледаван грунт, дзе будзе ісьці пабудова.

— Нам трэба самым дасканалым чынам рыхтавацца да будаўнічага сэзону, а то ў гэтым пытаньні мы заўсёды позьнімся, што ўздаражае будаўніцтва,—кажа таварыш з Віцебску.

Правільнае разьвіцьцё народнай гаспадаркі магчыма тады, калі будуць вывучаны ўсе рэсурсы нашай краіны, а ў нас далёка яшчэ ня ўсё вывучана. Трэба нашым плянавым і дасьледчым установам углыбіцца ў вывучэньне паасобных галін гаспадаркі, але пакуль у гэтых адносінах у нас зроблена мала.

Яшчэ шмат пытаньняў плянаваньня нашай гаспадаркі было закранута выступаўшымі дэлегатамі зьезду. З усіх выступленьняў відаць, што нашы спэцыялісты ўсёй душой імкнуцца дапамагчы выправіць усе тыя недахопы, якія маюць месца у будаўніцтве народнае гаспадаркі. Апрача крытыкі і самакрытыкі, нам трэба яшчэ зьвярнуць увагу на абмен думкамі і дасягненьнямі ў кожнай галіне нашай гаспадаркі.

Вячэрнія рабфакі—бліжэй да рабочых мас.

Дняўныя рабфакі, якія існуюць у БССР, далёка ня могуць ахапіць тую колькасьць рабочых і сялян, якіх нам трэба прасоўваць у ВУЗЫ. Апрача дняўных рабфакаў ў БССР ёсьць і вячэрнія Рабфакі.

Тав. **Баліцкі** на сэсіі ЦВК у сваім дакладзе аб сыстэме народнай асьветы зазначыў, **што вячэрнія рабфакі павінны набываць больш значэньня чым дняўныя, і што вячэрнія рабфакі нам трэба пашыраць.** Зусім правільная думка Наркамасьветы.

Кожны рабочы які паступае на дняўны рабфак, павінен адарвацца ад вытворчасьці, вячэрнія-ж рабфакі не адрываюць рабочых ад вытворчасьці, і кожны нават і сямейны рабочы можа там вучыцца.

Як відаць, зараз трэба зьвярнуць асаблівую ўвагу на вячэрнія рабфакі, праз якія мы можам прасунуць сотні рабочых у ВУЗЫ. Вячэрнія рабфакі сябе апраўдаюць.

Калі ўзяць Менскі вячэрні рабфак, то, па словах загадчыка Менскага рабфаку тав. **М. Лойка**, мы маем наступныя дасягненьні: **пасьпяховасьць у вучобе на 75 проц., вучацца рабочыя ад варштату.** Гэта якраз тыя дасягненьні, якія нам і трэба былі. Але ёсьць і недахопы: ня зусім добры падбор студэнтаў, асабліва жанчын, з якіх няма ніводнай работніцы, а толькі элемэнт выпадкова папаўшы на вячэрні рабфак, пропуск заняткаў з прычыны перагружанасьці, некаторая адставаньне, асабліва ў пачатку году і інш.

Вучэбны год ужо канчаецца і зараз-жа трэба падумаць аб новым вучэбным годзе.

Перад Народным Камісарыятам Асьветы мы завастраем увагу на наступных момантах:

Пры наборы ў вячэрні рабфак паставіць галоўнай задачай арабочыць вячэрні рабфак з такім разьлікам, каб ня менш 75 проц. студэнтаў былі рабочыя ад станка і ў гэтым ліку ня менш 20 проц. жанчын. Астатнія 25 проц. трэба даць чырвонаармейцам, батракам і інш.

Усім вядома, што вячэрнія рабфакі за чатыры гады павінны прайсьці 4-хгадовую праграму дняўных рабфакаў ў зьвязку з чым з боку студэнтаў патрабуецца асаблівая напружанасьць і падрыхтоўка. Народнаму Камісарыяту Асьветы трэба зараз-жа ўзьняць пытаньне аб арганізацыі летніх курсаў для падрыхтоўкі рабочых, якія паступаюць на вячэрні рабфак.

Трэба паставіць пытаньне аб пашырэньні сеткі вячэрніх рабфакаў і на 100 проц. паставіць іх тварам да рабочых мас. Чаму, напрыклад, у Барысаве не арганізаваць вячэрні рабфак.

Народнаму Камісарыяту Асьветы трэба мець на ўвазе для ўсіх вячэрніх рабфакаў некалькі стыпэндыяў (10-15) Гэтыя стыпэндыі неабходны для таго, што на вячэрніх рабфаках ёсьць шмат беспрацоўных рабочых і батракоў, якім трэба дапамога.

І апошняе, амаль самае сур'ёзнае пытаньне, якое мы высоўваем, гэта нагрузка і разгрузка.

Гадавая праца Менскага вячэрняга рабфаку, выявіла, што шмат студэнтаў не наведваюць заняткаў толькі таму, што яны перагружаны партыйнай і прафсаюзнай працай.

Некаторыя партыйныя ячэйкі і наогул арганізацыі не ўявілі сабе таго, што калі партыец ці комсамолец займаецца на вячэрнім рабфаку ці наогул дзе-небудзь вучыцца, што яго трэба разгрузіць і заняткі гэтыя ні ў якім разе ня лічыць «прыватнай справай». Былі выпадкі калі партыйцу ці камсамольцу гавораць: „ты павінен працаваць з поўнай нагрузкай, а што ты вучышся, гэта твая прыватная справа“.

З такімі момантамі трэба весьці самую рашучую барацьбу, і раз партыйная ці комсамольская арганізацыя свайго члена пасылае, то яна для яго павінна даць усе ўмовы для вучобы.

Вось чаму высоўваецца пытаньне перад Народным Камісарыятам Асьветы зьвярнуць на гэта сваю ўвагу і праз належныя органы растлумачыць усім партыйным і камсамольскім арганізацыям аб гэтым пытаньні.

На вячэрнія рабфакі з боку органаў Наркамасьветы павінна зварочвацца асаблівая ўвага ў сэнсе пастаноўкі вучобы, каб за 4 гады можна было падрыхтаваць рабочага ў ВУЗ, а гэта ўсё будзе залежаць ад таго, наколькі органы Наркамасьветы прымуць пад увагу вышэйпамянёнае і ў працэсе ходу заняткаў будуць зварачваць сваю ўвагу.

З. Таганскі.

ХРОНІКА.

Пачынаецца пабудова трамваю.

Прэзыдыум Менскага АВК пастанавіў зараз-жа прыступіць да пабудовы ў Менску трамваю першай чаргі. У склад пабудовы першай чаргі ўваходзяць: лінія МББ—Камароўка і Серабранка—Пярэспа. Першая пачынаецца каля станцыі МББ, ідзе па Маскоўскай, Савецкай да заводу Дрэваапрацоўшчык. Другая—ад чыгуначнага пераезду на Сьвярдлоўскай вул., па Сьвярдлоўскай, Савецкай, Ленінскай, праз пляц Волі, Камунальную, Старажоўскую і да мосту на Стара-Віленскім тракце.

Пабудову трамваю першай чаргі пастаноўлена выканаць у працягу 3 год, каб да восені 1930 г. закончыць гэту працу.

Прыблізны кошт пабудовы трамваю па каштарысу прамысловага аддзелу вышэйшай тэхнічнай школы («Промвту») — 2500000 руб.

Менскі дзень.

600 руб. адпусьціла цэнтральнае праўленьне саюзу Працасьветы на абсталяваньне саду працаўнікоў асьветы.

Вячэрнія дзяжурствы для прыёму рабочых устаноў Наркампрацы. Дзяжураць адказныя працаўнікі НК Працы для прыёму скаргаў ад рабочых на няправільнае вырашэньне пытаньняў працоўнага заканадаўства.

2000 штук паляўнічых стрэльбаў і 110 тон шроту выдзяліў Наркамгандлю СССР для БССР. Гэтыя прыпасы будуць разьмеркаваны паміж арганізацыямі, якія загатаўляюць пушніну.

Экскурсію ў яўрэйскія калёніі наладжвае ячэйка «Озэт» Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту для сваіх сяброў-студэнтаў.

Мэта экскурсіі—азнаямленьне з землякаваньнем яўрэяў-перасяленцаў у Крыму.

У прэзыдыуме Менскага Акрвыканкому.

Новыя назначэньні.

Прэзыдыум АВК назначыў акруговым інспэктарам сацыяльнае забясьпекі члена АВК тав. Баранчыка.

Старшынёю акруговае зямельнае камісіі абраны тав. Сукоўскі замест тав. Смарговіча.

Нагляд за пасевамі.

Прэзыдыум АВК арганізаваў акруговую экспэртную камісію па нагляду за станам пасеваў і траў у сёлетнім годзе. Камісія складзена з 10 чалавек пад старшынствам тав. Шастакова.

Укамплектаваньне вайсковых школ.

Арганізавана акруговая вярбовачная камісія па ўкамплектаваньні вайсковых школ. Старшынёю камісіі назначан тав. Карахоўскі, членамі т. т. Гершон, Кулак, Радкевіч, Юшкевіч, Валасноў і Місьнікоў.

Здарэньні.

Злодзей-забойца.

20 мая ў 2 гадз. ночы ў кватэру рабочага-чыгуначніка С. Кубліцкага праз вакно ўлез зладзей, узброены нажом. Калі Кубліцкі прачнуўся і хацеў затрымаць злодзея, апошні нанёс Кубліцкаму 8 нажовых ран, ад якіх ён і памёр. Жонцы Кубліцкага зладзей нанёс цяжкую рану ў жывот, а сыну параніў у руку. Вор затрыман пастаўвым міліцыянэрам; ён аказаўся вядомым праступнікам Мільчуком, які некалькі раз уцякаў з месцаў зьняволеньня.

22 мая ў галоўных майстэрнях 3 вуч. рабочыя вынесьлі хадайніцтва аб прымяненьні да забойцы вышэйшай кары.

Рыхтуемся да Міжнароднага Дню Каапэрацыі.

Белкаапсаюз разам з Белрабсэкцыяй распачаў падрыхтоўку да сьвяткаваньня 6-га Міжнароднага Дню Каапэрацыі.

У парыяд падрыхтоўкі да сьвята па клюбах, нардамох і хатах-чытальнях, а таксама на прадпрыёмствах будуць праводзіцца гутаркі аб каапэрацыі, значэньні Міжнароднага Дню Каапэрацыі.

У часе самага сьвята адбудуцца ўрачыстыя сходы.

Да сьвята прыстасоўваецца адчыненьне дзіцячых ясьляў, пляцовак, а таксама каапэрацыйных кутков у клюбах, нардамох і хатах-чытальнях.

НОВЫЯ КНІГІ.

Вышлі з друку і паступілі ў рэдакцыю газ. «Савецкая Беларусь» для рэцэнзіі наступныя кніжкі выданьня Беларускага Дзяржаўнага Выдавецтва:

1. **«Полымя» № 3, за 1928 г.** Стар. 252, цана 1 р. 50 кап. (Беларуская часопісь літаратуры, палітыкі, экономікі, гісторыі).
2. **«Янка Купала ў літаратурнай крытыцы».** Пад рэдакцыяй З. Жылуновіча і М. Байкова. Стар. 259, цана 2 руб.
3. **«Крык Працы».** М. Нікановіч. Стар. 66, цана 35 кап. (Апавяданьні).
4. **«Ваенізацыя насельніцтва».** М. М. Хвасьцюк, стар. 48, цана 25 кап.

Сярод эспэрантыстаў.

Падручнік па эспэранто на беларускай мове.

Беларускі к-т саюзу эспэрантыстаў выдае падручнік па эспэранто на беларускай мове.

Падрыхтоўваецца выданьне гэткага-ж падручніка на яўрэйскай мове.

Швэцыя аб Беларусі.

Швэдзкі камітэт эспэрантыстаў выпусьціў кнігу «Пад чырвонымі сьцягамі», у якой маецца цэлы разьдзел аб Беларусі.

Курсы для падрыхтоўкі ў Рабфакі і ВНУ.

Ячэйка ЛКСМБ і Выканбюро БДУ пастанавілі арганізаваць паўтарамесячныя курсы для падрыхтоўкі бядняцка-сялянскай моладзі для паступленьня ў рабфакі і вышэйшыя навучальныя ўстановы БССР. На курсах будуць утвораны 2 групы: для падрыхтоўкі ў Рабфак на 20 чал. і для падрыхтоўкі ў ВНУ на 40 чал.

Прынятыя на курсы будуць забясьпечаны інтэрнатамі, прыладамі і, па магчымасьці, грашовай дапамогай.

На курсы будуць прымацца па камандыроўках Акругкомаў КП(б)Б і Акрвыканкомаў.

Справачны аддзел.

КАТЫРОЎКА ПАЗЫК.

(НА 24 МАЯ 1928 г.).

Абл. 1 дзярж. паз.—прад. 4—69, куп. 4—67.

Абл. 2 дзярж. паз.—прад. 5—04, куп. 5—02.

Абл. 2 сял. паз.—куп. 5.

Абл. 3 сял. паз.—прад. 5—06, куп. 5—04.

Абл. 10 пр. паз. 27 г.—прад. 25—37, куп. 25—27.

Абл. дзярж паз.—1926 г.—прад. 121—25, куп. 119—25.

Абл. 12 проц. дзярж. паз.—прад. 105—80, куп. 105—75.

Абл. 6-проц. паз. індустр.—прад. 24—45,5, куп. 24—35,5.

ФІЗКУЛЬТУРА І СПОРТ.

Усебеларуская спартакіяда.

Прэзыдыум ВСФКБ зьмяніў час усебеларускай спартакіяды. Спартакіяда адбудзецца 15-20 ліпеня. Спаборніцтвы будуць праходзіць у чатырох месцах: на спортпляцоўцы «Прафінтэрн», на стадыёне (у Кашарах), на стадыёне чыгуначнікаў і ў Астрашыцкім Гарадку (па плаваньні).

Фізкультура ў дамох адпачынку.

ВСФКБ зьвярнуўся ў прэзыдыум ЦСПСБ з просьбай вырашыць пытаньне аб увядзеньні абавязковых фізкультурных заняткаў ва ўсіх летніх дамох адпачынку.

Нарада па пытаньнях фізкультуры ў школах.

Прэзыдыум ВСФКБ ухваліў склікаць разам з ЦБ ЮП і ЛКСМБ усебеларускую нараду па пытаньнях фізкультпрацы ў піянэратрадах і школах Беларусі.

Тэнісны спорт.

Дзеля ўцягненьня працоўных у цікавыя і здаровыя заняткі тэнісным спортам тэніснай сэкцыяй КА ЦСПСБ спэцыяльна вызначан лепшы менскі кіраўнік т. Далеўскі, які будзе навучаць гэтаму спорту ўсіх жадаючых.

У нядзелю, 27 мая, адбудзецца першая лекцыя. Запіс прымаецца ў садзе „Прафінтэрн“ у тав. Рыўкіна.

ДА АРГАНІЗАЦЫІ КУРСАЎ МАШЫНАПІСІ.

Наркамасьветы дазволіў гр. А. Г. Ракаву адчыніць у межах БССР курсы машынапісі. Курсы будуць адчыняцца з ведама акруговых інспэктарыятаў Наркасьветы.

Пры адчыненьні курсаў будуць вымагацца ўмовы: забясьпечаньне курсаў адпаведнымі памяшканьнямі, падбор добра кваліфікаваных інструктароў.

На курсы будуць прымацца асобы, якія маюць веды ня ніжэй 7 групы сямёхгодкі, выкладаньне павінна весьціся на беларускай мове. 20 проц. месц на курсах павінна быць прадастаўляцца дармяна.

НА СВАЕ СРОДКІ.

МАГІЛЕЎ. Па пачыну парт'ячэйкі, у мястэчку Княжыцах устаноўлена радыё. Сродкі сабраны сярод арганізацый і насельніцтва, і зараз княжычане слухаюць па радыё навіны

ПАПРАЎКА.

У № 116 (2304) нашай газэты (за 22 мая г. г.) на 3-й стар. у справаздачы пад загалоўкам «3-ці ўсебеларускі зьезд інжынэрна-тэхнічных працаўнікоў» (1-я кал. 16 радок зьверху) ПА НЕДАГЛЯДУ КАРЭКТУРЫ ўкралася памылка. Надрукавана:.. «У прэзыдыум абіраюцца старшыня ЦВК БССР тав. Галадзед...», а павінна быць— „У ПРЭЗЫДЫУМ АБІРАЕЦЦА СТАРШЫНЯ СНК БССР ТАВ. ГАЛАДЗЕД“.

АПАВЯШЧЭНЬНІ.

КУТОК ВУЧОНЫХ.

У пятніцу, 25 мая, адчыняецца пленум цэнтр. савету сэкцыі навуковых працаўнікоў. Аднaчасова адбудзецца агульны сход сяброў сэкцыі г. Менску. На павестцы дня: пытаньні каштарысныя, курортнай дапамогі і інш. Пач. роўна а 11 гадз. раніцы.

Ц. Б.

ГАБІНЭТ ПАЛІТАСЬВЕТЫ.

Сёньня, 24 мая, роўна а 4 гадзіне дню, склікаецца нарада па пытаньні аб арганізацыі кансультацый па абслугоўваньні рабочых, якія займаюцца самаадукацыяй. Запрашаюцца: Панамарэнка, Ржавуцкі, Кунда, Эркес, Харкевіч, Голубева, Родаў, Дарагуж, Левін і іншыя.

— Сёньня, 24 мая, а 9 гадз. 30 хв. № кавдывізіяй, з повади яе 9-хлецьця, на іпадроме ім. т. Будзённага (Кашары) наладжваюцца конна-спартыўныя спаборніцтвы. Будуць граць духавыя вайсковыя аркестры.

Уваход на іпадром вольны.

ДОСЫЦЬ АБІРАЦЬ ПРАЦОЎНЫХ МЕНСКУ.

Хто ў Менску ня ведае «дзяди Пуда»?

Гэта той самы „дзядя“, які сваёй багатай «ініцыятывай» у шмат выпадках замяняе мазгі заправіл Менскага «Помдету».

Мы бачылі «дзядю Пуда» ў ролі арганізатара і кіраўніка мэханічнага іпадрому, давялося паглядзець на яго і ў ролі антрэпрэнёра „вядомай чорнай маскі“ і г. д.

Як толькі ў Менскім «Помдете» не хапае галавы адшукаць спосаб прыцягнуць грамадзкасьць на дапамогу ў барацьбе з бяспритульнасьцю, так зараз-жа...

Да «дзяди Пуда», а той заўсёды гатоў папоўніць... капейкамі касу грамадзкай арганізацыі і... рублямі сваю вялікую кішэню...

Аб «спосабах» адшуканьня сродкаў у працягу апошніх гадоў ня раз пісалася ў нашых газэтах. З гэтымі спосабамі газэты ня раз ужо вялі барацьбу, але Менскі «Помдет», натхнёны, відаць, багатымі ідэямі свайго незамянімага „дзядзі Пуда“, мала зварачвае ўвагі на друк.

Вось ужо ў працягу некалькіх месяцаў «Помдет», пры дапамозе арганізатарскіх здольнасьцяй «дзяди Пуда», абірае рабочых і служачых гораду Менску.

Зараз на службе ў нашых энэргічных прадпрыемцаў з «Помдета» электрычнае лёто, пры дапамозе якога штодзень ад 8 г. веч. да 3 г. уночы пераліваюцца грошы з кішэняў наведвальнікаў, у большасьці рабочых, у касу прадпрыёмства.

Колькі праліта сьлёз, колькі галодных дзён давялося і даводзіцца правесьці, дзякуючы гэтаму лёто, многім сем'ям рабочых і служачых,—цяжка падлічыць.

— Шмат хто з рабочых ня толькі пакідае тут увесь свой заработак, але яшчэ прадае сваю маемасьць і бяжыць у лёто „адыграць“ пакінутыя тут дзесяткі, а часта і сотні рублёў,—казаў мой сусед па століку—рабочы аднаго з менскіх заводаў. Вось няма сілы волі, каб перастаць насіць сюды грошы,—дадаў ён.

Сапраўды, трэба шмат сілы волі, каб перамагчы мэтады і спосабы «дзяди Пуда», які ўмее распаліць азарт ігракоў. Тут і розыгрышы «прызоў», і «катлавая гульня», і „дадатковыя“ прызы, і «дармовыя карты дамам», і квіткі на атрыманьне дармовай карты на другі дзень ці праз пару дзён і г. д., і г. д.

Дзякуючы жураўлю ў небе—прызам і мэтадам «працы» «дзяди Пуда» штодзень праз лёто праходзіць не адна сотня людзей, якія пакідаюць там салідную суму грошай.

Ужо ёсьць пастанова Саюзнага ўраду аб ліквідацыі ўсялякіх азартных прытонаў, у тым ліку і лёто. Як мы чулі, Менскае лёто зьбіраецца „папрацаваць“ да чэрвеня, а таму апошнія дні свайго існаваньня яно разгортвае сваю дзейнасьць ва ўсю, каб максімальна абабраць сваіх кліентаў.

Ужо вісіць афіша, якая заманьвае буйнымі прызамі, павялічваецца азарт, а з ім выкачваньне з працоўных кішэняў грошай. Ужо карта для ўдзелу ў гульні каштуе ня 20, а 30, 40 і 80 капеек; да якой цаны дойдзе іх кошт у апошнія дні, мы сказаць не бярэмся.

Адным словам, прымаюцца ўсе меры, каб магчыма больш абабраць наведвальнікаў лёто.

Вось чаму мы рашуча патрабуем ад Менскага Гарсавету сёньня-ж спыніць «працу» гэтага прытону азарту. Гэтага разам з намі патрабуюць сотні жанок і дзяцей рабочых і служачых гораду Менску.

В. Зайцаў.

Адказны рэдактар **М. КУДЗЕЛЬКА**

ЦЫРК-КІНО.

КІНО-ТЭАТР «КУЛЬТУРА».	Толькі тры дні будзе дэманстравацца баявік „ТРЫПОЛЬСКАЯ ТРАГЭДЫЯ“
КІНО „ЧЫРВОНАЯ ЗОРКА“.	З 22 мая—прыклюўчэнская пастаноўка „НАЧНЫ ЭКСПРЭС“. У гал. ролі Гары Піль. Штодня 3 сэансы. Пачатак 1-га сэансу ў 7 гадзін.
КІНО «ІНТЭРНАЦЫЯНАЛ».	З 22 мая—працяг 2-й і заключная 3-я сэрыя „ПЛЯМА ЗЛАЧЫНСТВА“ у 12-ці частках
КІНО «ПРАЛЕТАРЫ».	Новы бытавы фільм „ГАНЧАРЫ“ («Шчасьлівыя чарапкі») у 6-х частках. Пачатак сэансаў у 7 гадз. 45 хв.

Народны суд 10 вуч. Аршанскае акр. выклікае на 15 чэрвеня г. г. на 10 гадз. раніцы ў сваю камэру ў м. Коханаве гр-на **САМСОНАВА Андрэя Міхасёвага** (35 гад. ад роду)—земляроб, які знаходзіцца невядома дзе.

Асоб, якія ведаюць аб месцапражываньні ці сьмерці **Самсонава**, просяць паведаміць суду па вышэйпаказаным адрасе.

Сямёнаўскі с-с выклікае на 21 чэрвеня 1928 г. гр-ва **ІВАНА РАЗАНЦАВА**, які знаходзіцца невядома дзе, па справе скасаваньня шлюбу з гр-кай **АЛЁНАЙ МАКАРАВАЙ РАЗАНЦАВАЙ.**

ЗГУБЛЕНЫ:

— Конская карт. № 2132 [illegible] Хэра П., выд. Большанегнавіцкім с.-саветам.

— Выпіска пастановы суду [illegible] спрэчцы з Лукомскім Кірылам, Аляксеям і Філіпам, выд. Барысаўскім [illegible] ВК на імя Лукомскага А. Ф.

— Конская карт. і карт. асьведчаньня каня, выд. Барысаўск. вэтырынарнай амбулятор. на імя Ізюкевіча А.

— Конская кніжка № 514 Пэдтэхнікума, выд. Барысаўскім Ваенкаматам.

— Конская карт. і карт. асьведчаньня каня, выд. Барысаўск. вэтырынарнай амбулятор. на імя Ізюкевіча А.

— Пасьведчаньне аб уласнасьці за № 1239 Наумновіча І. А., выд. Барысаўкай Камгаспадаркай.

— Каапэрац. кніжка № 1776-39 Клімава К. А.

— Конская кніжка № 848 Касянчыка Ц. І., выд. Азарыцкім РВК

— Сяброўская кніжка Марголіна Ф., выд. саюзам чыгуначнікаў.

— Каапэрац. кніжка № 3147-124 Карпілава.

— Лекавая карт. Крымскай А. С.

— Сяброўская кніжка Баброва Н. Ф., выд. саюзам харчавікаў.

— Вайсковая кніжка Касянчыка С. Т., выд. Мазырскім АВК.

— Лекавая кніжка Чапелькіна М. Г., выд. Мазырскай страхкасай.

— Лекавы ліст Рыўліна М. Я. выд. Мазырскай страхкасай.

— Вучотная кніжка АВК Швэйдоўскага М. П.

— Лекавая кніжка № 1548 Грыгорчука К. А.

— Каапэрац. кніжка № 2888-675 Вахоўскага Г.

— Мэтрычн. выпісь № 1800 Ручанскай Ц. М.

— Беспрацоўная кніжка Камінскай Р. М., выд. Мазырскай страхкасай.

— Лекавая кніжка № 1001 Шэйнкмана І. Ш.

— Асабовая карт. Шэйнкмана М. Б., выд. Кіеўскім ваенкаматам.

— Каапэрац. кніжка Бубена В. І., выд. Мазырск. с-г. Кр. т-вам.

— Тэрміновая каапэр. кніжка ЦРК Цэльнікера Х. Х.

— Вучотна-вайсковая кніжка, 2) каапэрац. кніжка, 3) сяброўскі білет, 4) застрахав. ліст на жыцьцё на імя Савіцкага Д. І.

— Вучотна-конская кніжка № 542, Леўчэнка В. Ц.

— Сяброўская кніжка № 930, Васільева Я. М.

— Лекавая кн. Падаксіка С. І., выд. Барысаўскай Страхкасай.

— Чырвонаарм. кн., выд. Чэрвеньск. вайсковым сталом у 1927 г. 2) Сяброўская кніжка «Чырвонага Крыжу», выд. 5 стр. палком у 1926 г. за № 432419861. 3) Сяброўскі білет «МОПР'а», выд. 5 стр. палком у 1926 г. за № 3146446 на імя Бабіцкага А. В., кв. № 574.

— Вэксаль Магілеўскага Камунтрэста тэрм. 6-IV—28 г. загаду праўл. Дзяржаўн. Электратэхнічнага Трэсту плацяжом у горадзе Магілёве на 150 руб., кв. № 575.

— Спраўка за № 3090 Талейка М. В., выд. Менкамгасам грамадз. работ, кв. № 576.

1-я Дзяржаўная друкарня.

Линейная калибровочная мишень LRT-BE4-V2